

**Reglene for familieinnvandring contra retten til
familieliv etter EMK artikkel 8.**

Forhøyet alderskrav ved familieinnvandring

Kandidatnr: 207

Veileder: Ken Uggerud

Leveringsfrist: 25. november 2005

Til sammen 16773 ord

27.04.2006

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Tema og problemstilling.....	1
1.2	Bakgrunn og aktualitet.....	1
1.3	Avgrensning.....	3
1.4	Begrepsavklaring	4
1.4.1	Familieinnvandring	4
1.4.2	Arbeids- og oppholdstillatelse.....	5
1.4.3	Arrangert ekteskap og tvangsekteskap	5
1.4.4	Familieliv	5
1.5	Veien videre	6
<u>2</u>	<u>METODE</u>	<u>6</u>
2.1	Alminnelig rettskildelære	7
2.2	Folkerett.....	7
2.3	Tolkning av EMK	8
2.4	EMK som rettskildefaktor i norsk rett	9
<u>3</u>	<u>EMK ARTIKKEL 8</u>	<u>10</u>
3.1	Innledning.....	10
3.2	Inngrephjemmel.....	11
3.2.1	Inngrepet må ha hjemmel i lov.....	12
3.2.2	Inngrepet må være begrunnet i et av de nevnte legitime formålene.....	14
3.2.3	Inngrepet må være nødvendig i et demokratisk samfunn.....	15
3.2.4	Margin of appreciation.....	16
3.2.5	Proporsjonalitetsprinsippet.....	17
3.2.6	Kan det utledes rett til innreise etter EMK artikkel 8?.....	18

4	<u>FAMILIEINNVANDRING</u>	<u>22</u>
4.1	Innledning	22
4.2	Historikk	22
4.3	Vilkår for familieinnvandring etter gjeldende rett	24
4.3.1	Innledning	24
4.3.2	Materielle vilkår for familiegjenforening	25
4.3.2.1	Hovedperson	25
4.3.2.2	Familiemedlemmer	25
4.3.2.3	Underhold	26
4.3.2.4	Bolig	27
4.3.3	Prosessuelle vilkår for familiegjenforening	27
4.3.3.1	Utgangspunktet	27
4.3.3.2	Unntak	28
4.3.4	Forlovelsesvisum	31
4.3.5	Proessen	32
5	<u>FORHØYET ALDERSKRAV VED FAMILIEINNVANDRING</u>	<u>33</u>
5.1	Bakgrunn	34
5.2	Gjeldende rett	34
5.2.1	Ekteskapsloven	34
5.2.2	Straffeloven	36
5.2.3	Underholdskravet i utlendingsforskriften	38
5.3	Lovforslaget i utkastet til ny utlendingslov	41
5.4	Begrunnelse	43
5.5	Kan staten sette en slik begrensning?	46
5.5.1	Hjemmel i lov	46
5.5.2	Legitimt formål	48
5.5.3	Nødvendig i et demokratisk samfunn	48
5.6	Konklusjon	52
6	<u>MEDFØRER FORHØYET ALDERSKRAV DISKRIMINERING?</u>	<u>52</u>

6.1	Innledning	53
6.2	EMK artikkel 14	53
6.3	Diskriminering	55
6.3.1	Diskriminering på grunnlag av etnisitet	55
6.3.2	Indirekte diskriminering på grunnlag av etnisitet.....	57
6.3.3	Diskriminering på grunnlag av nasjonalitet	60
6.4	Konklusjon	61
7	<u>AVSLUTTENDE BEMERKNINGER</u>	61

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Utlendingsutvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon av 14. desember 2001.

Utvalget fikk i oppgave å utrede og utarbeide forslag til ny utlendingslov. Forslag til ny utlendingslov kom i desember 2004 i NOU 2004: 20.¹ Det forslås i den nye loven å sette en aldersgrense på 21 år ved familieinnvandring. Det vil si at dersom man ønsker å inngå ekteskap med en tredjelandsborger², kan man fritt inngå ekteskap etter at man har fylt 18 år, men man kan ikke leve sammen på det norske territoriet frem til begge partene har fylt 21 år.

I denne avhandlingen vil jeg skrive om forholdet mellom forhøyet alderskrav ved familieinnvandring jfr. forslaget i utkastet til ny utlendingslov, og retten til familieliv etter EMK artikkel 8. Den konkrete problemstillingen er hvorvidt Norge kan sette en aldersgrense på 21 år for familieinnvandring uten å komme i konflikt med våre folkerettslige forpliktelser, jfr. EMK artikkel 8 og 14.

1.2 Bakgrunn og aktualitet

På bakgrunn av globalisering og innvandring, særlig fra ikke-vestlige land de siste 30 årene, består den norske befolkningen av personer med forskjellig livsstil, trosretning og verdiorientering, men dagens mangfold i befolkningen er ikke bare et resultat av innvandring. Norge er grunnlagt på territoriet til samer og nordmenn. Samene er Norges urfolk. I tillegg har det i de siste hundreårene bodd nasjonale minoriteter her i landet, slik som kvener, skogfinner, romanifolket, jøder og sigøynere.³

---

¹ NOU 2004: 20 s. 17

² Borger av et land som ikke er omfattet av EFTA- eller EØS-avtalen

³ St.meld. nr. 49 (2003-2004) s. 17 - 19

Befolkningsbildet er i konstant endring. På en og samme tid vil den etablerte innvandrerbefolkningen øke, nye innvandrere og flyktninger komme til, og noen flytte ut. Befolkningen vil alltid bestå av grupper med forskjellig botid og tilknytning til landet.⁴

Innvandring berører etter hvert mange familier og enkeltpersoner i alle deler av befolkningen. I 2002 ble hvert fjerde ekteskap inngått mellom en norsk og en utenlandsk borger.⁵

Et nytt utviklingstrekk blant innvandrerbefolkningen er at barn født av innvandrere begynner å bli voksne. De opplever mange av de samme problemene i forhold til foreldre som andre unge. I tillegg møter de utfordringer som andre ikke møter. Det gjelder særlig der hvor foreldrene har vokst opp under helt andre samfunnsforhold enn hva barna møter i dagens Norge. Dette kan skape konflikt mellom forventninger fra familien, og forventninger fra samfunnet ellers. Tema kan være selvstendighet, retten til å gjøre valg på tvers av familiens ønsker, seksualitet, kjønnsrollemønstre eller forventning om å ta utdanning og gjøre karriere på bestemte fagfelt. I de senere årene er det avdekket at ulovlige skikker blir praktisert innefor visse miljøer og nasjonalitetsgrupper som bor i Norge. Nyere innvandring stiller samfunnet overfor former for kriminalitet som det er begrenset erfaring med fra tidligere av, herunder tvangsekteskap.⁶

Problematikken rundt tvangsekteskap har fått mye medieomtale og det er utformet en rekke tiltak for å bekjempe den nye formen for kriminalitet. Det har vært et ønske både fra myndighetene og fra andre samfunnsaktører at det må settes fokus på forebyggende arbeid når det gjelder tvangsekteskap. I den forbindelse foreslås det i utkast til ny

---

⁴ St.meld. nr. 49 (2003-2004) s. 21

⁵ Ibid.

⁶ St.meld. nr. 49 (2003-2004) s. 21, 26 og 44

utlendingslov at det settes som vilkår for familieinnvandring at begge partene har fylt 21 år, jfr. NOU 2004: 20 side 246 flg.

Denne form for alderskrav ved familieinnvandring er et nytt virkemiddel i europeisk sammenheng. Danmark var det første landet som innførte alderskrav ved familiegjenforening. Dersom forslaget går igjennom vil Norge være det andre landet i Europa.

Forhøyet alderskrav ved familieinnvandring er en aktuell problemstilling både i nasjonal og europeisk sammenheng, og vil fortsette å være det i en del år fremover. Derfor har jeg valgt å belyse denne problemstillingen i en juridisk avhandling.

1.3 Avgrensning

Familieinnvandring kan være aktuell i mange tilfeller. I denne avhandlingen er det kun innvandring på bakgrunn av ekteskap som er aktuell.

Retten til familieliv er nedfelt i Den Europeiske menneskerettskonvensjonen av 4. november 1950 (EMK) artikkel 8. FN har også nedfelt retten til beskyttelse av familien i Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 16. desember 1966 (SP) artikkel 23. Det fremgår dessuten av Den europeiske sosialpakt av 18. oktober 1961 artikkel om hvor viktig familiens posisjon er i samfunnet. I denne avhandlingen vil jeg ta for meg Norges forpliktelser etter EMK, dermed avgrenses det mot de andre konvensjonene.

Familieinnvandring hvor en av partene eller begge har fått opphold på humanitært grunnlag eller asyl vil jeg ikke drøfte i denne avhandlingen, fordi slike saker reiser spesielle problemstillinger knyttet til beskyttelse.

1.4 Begrepsavklaring

1.4.1 Familieinnvandring

Et av de mest sentrale begrepene i denne oppgaven er familieinnvandring. Med familieinnvandring forstås alle tilfeller hvor familietilknytningen er årsak til innvandring til Norge, men i gjeldende utlendingslovgivning opererer man med begrepet familiegjenforening hvor familietilknytningen er årsak til innvandringen til Norge. Familiegjenforening betyr at en person kan få oppholds – eller arbeidstillatelse i Norge fordi et eller flere familiemedlemmer bor i Norge. Dersom familiemedlemmene skal kunne gjenforenes kreves det at nærmere bestemte vilkår i utlendingsloven er oppfylt, jfr. utlendingsloven § 9.

Utlendingsutvalget ønsker å dele denne gruppen i to kategorier. Den ene kategorien vil omfatte personer som søker om oppholds- og arbeidstillatelse for å gjenforenes med et familiemedlem som er bosatt eller skal bosette seg her i landet, slik at de kan fortsette det etablerte samlivet. Det vil typisk være barn til herboende og ektefelle eller samboer dersom partene tidligere har levd sammen som ektefeller/samboere i en viss varighet. Denne kategorien foreslår utvalget å kalle familiegjenforening.⁷

Den andre kategorien vil omfatte personer som inngår ekteskap med en som er bosatt eller skal bosette seg i Norge, slik at partene kan etablere et samliv i Norge. Det vil si at partene tidligere ikke har levd sammen i en viss varighet. Det vil typisk være arrangert ekteskap.⁸

Familieinnvandring dekker både familiegjenforening og familieetablering. Derfor vil jeg hovedsakelig bruke familieinnvandring i avhandlingen, men der hvor det er forskjell mellom familiegjenforening og familieetablering vil det riktige begrepet bli brukt.

---

⁷ NOU 2004: 20 s. 212 - 213

⁸ Ibid.

1.4.2 Arbeids- og oppholdstillatelse

Dersom utlendingen⁹ får innvilget søknad om familiegjenforening får vedkommende arbeids- og oppholdstillatelse. Tillatelsen gir rett til opphold og arbeid i riket, jfr. utlendingsloven § 6.

1.4.3 Arrangert ekteskap og tvangsekteskap

Arrangert ekteskap betyr at andre aktører enn partene selv, normalt partenes foreldre eller andre nære familiemedlemmer velger ektefellen, men at partene samtykker.¹⁰

Tvangsekteskap inngås i utgangspunktet på samme måte som arrangert ekteskap, men at partene ikke samtykker det vil med andre ord si at ekteskapet inngås mot en eller begge av partenes vilje, og at denne tvangen utøves av en tredjeperson som da har valgt ektefellen.¹¹

1.4.4 Familieliv

Familiebegrepet etter EMK artikkel 8 omfatter forholdet mellom foreldre og barn, nære slektninger, ektefeller og samboere.¹² Videre i denne avhandlingen er det bare vernet som EMK artikkel 8 gir forholdet mellom ektefeller som er gjenstand for drøftelsen.

---

⁹ En person som ikke er norsk statsborger, jfr. utlendingsloven § 6 første ledd.

¹⁰ Bredal (1999) s. 10.

¹¹ Ibid.

¹² Møse (2002) s.414 - 416

1.5 Veien videre

Jeg vil i det følgende dele avhandlingen i syv deler. EMK er en folkerettslig regel som har blitt inkorporert i norsk rett. Derfor vil jeg i del to redegjøre for den folkerettslige metoden og dernest tolkningen av EMK.

I del tre vil jeg redegjøre for EMK artikkel 8 i lys av hvordan artikkelen har blitt tolket av den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD). Selve vurderingen av forslaget om forhøyet alderskrav vil bli presentert og vurdert opp mot EMK artikkel 8 i del fem. I del fem vil det også bli en redegjørelse av hvilke rettslige virkemidler vi har etter gjeldene rett for å bekjempe tvangsekteskap.

I del fire blir vil jeg først kort si litt om innvandringshistorikken. Deretter blir det en redegjørelse av både materielle og prosessuelle regler for familieinnvandring på grunnlag av ekteskap etter gjeldende rett.

I del seks vil jeg drøfte om forhøyet alderkrav i nasjonal rett kan være diskriminerende etter EMK artikkel 14.

I den siste delen vil jeg komme med noen avsluttende og rettspolitiske betraktninger.

2 Metode

2.1 Alminnelig rettskildelære

Avhandlingen bygger på alminnelig rettskildelære.¹³ I det følgende vil jeg kort nevne to rettskildemessige spørsmål som reises i forhold til avhandlingen.

Ved behandlingen av underrettspraksis melder spørsmålet om hvilken rettskildemessig vekt underrettspraksisen skal vektlegges. Underrettspraksis' betydning er omdiskutert i rettskildelæren.¹⁴ I praksis er det grunn til å anta at underrettspraksis vil bli tillagt noe større vekt i de tilfeller der det ikke foreligger høyesterettspraksis som avklarer aktuelle spørsmål.¹⁵ Hvorvidt Høyesterett vil legge vekt på underrettspraksis er tvilsomt, men det er rimelig å anta at andre aktører i rettsapparatet vil i stor grad legge vekt på underrettspraksis.

2.2 Folkerett

Den sentrale problemstillingen i avhandlingen er hvor langt det menneskerettslige vernet rekker når det gjelder retten til familieinnvandring.

Det rettslige grunnlaget er Den europeiske menneskerettskonvensjonen av 1950 (EMK), artikkel 8. EMK er inkorporert i norsk rett gjennom Lov om styrking av menneskeretterighetenes stilling i norsk rett av 21. mai 1999 (menneskerettsloven).

Utgangspunktet i norsk rett er dualismen, det vil si at folkerett og nasjonal rett er to ulike rettssystemer.¹⁶ Det betyr at dersom folkerettsreglene skal få anvendelse i norsk rett må folkerettsreglene gjennom en gjennomføringsakt.¹⁷

---

¹³ Eckhoff og Helgesen (2000) og Boe (1996)

¹⁴ Boe (1996) s. 248 - 249

¹⁵ Eckhoff og Helgesen (2000) s. 162

¹⁶ Ruud og Ulfstein (1998) s. 27

¹⁷ Ruud og Ulfstein (1998) s. 34

Etter menneskerettsloven § 2 er EMK i sin helhet inkorporert i nors rett slik at konvensjonen gjelder som norsk lov.

Videre i § 3 fastslås det at konvensjons- og protokollbestemmelsene skal gå foran bestemmelser i annen lovgivning. Det betyr at i motstridstilfeller går konvensjonen foran annen lovgivning.

2.3 Tolkning av EMK

De materielle rettighetene må tolkes etter folkerettslige tolkningsprinsipper, jfr. Wien-konvensjonen om traktatrett av 23. mai 1969 (Wien-konvensjonen). Norge har ikke ratifisert konvensjonen, men anses bundet av den fordi den har karakter av internasjonal sedvanerett.¹⁸

Etter Wien-konvensjonens artikkel 31 nr. 1 skal traktater tolkes ”in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context”.

Ordlyden er sentral ved tolkningen av traktater. Det er ordlyden partene har blitt enige om, det er den som er det fremforhandlede sluttproduktet. Dette må også ses i lys av statenes suverenitet.

Videre skal ordlyden tolkes “in the light of its object and purpose”, jfr. Wien-konvensjonen artikkel 31 nr.1. Det fremgår av fortalen til EMK at formålet med konvensjonen er ”securing the universal and effective recognition and observance of the Rights therein”. EMD har derfor lagt til grunn et effektivitetsprinsipp, der tolkning av konvensjonen må skje i lys av den særegne karakter konvensjonen har som middel for

---

¹⁸ Ruud m.fl (1997) s. 46

kollektiv fremming av menneskerettigheter. Dette prinsippet ble etablert gjennom saken Artico mot Italia hvor EMD uttalte; ”The court recalls that the convention is intended to guarantee not rights that are theoretical or illusory. But rights that are practical and effective.”¹⁹

En effektiv håndhevelse av menneskerettighetene forutsetter en dynamisk tolkning tilpasset samfunnsforholdene slik de utvikler seg. Dette ble fremholdt i Tyrer mot Storbritannia 1978; ”... the convention is a living instrument which, ... must be interpreted in the light of the present-day conditions”.²⁰ Rettighetene gis et autonomt innhold, uavhengig av statenes forståelse av begrepene i det nasjonale rettssystemet. Dette er nødvendig for at rettighetene skal få det samme materielle innhold i alle stater.²¹ Utfallet av de enkelte sakene er bare bindende for partene i saken, jfr. EMK artikkel 46, men har prejudikatverdi ved tolkning av rettighetenes innhold.

2.4 EMK som rettskildefaktor i norsk rett

Etter inkorporering av de tre sentrale menneskerettighets konvensjoner må fortsatt innholdet av norsk rett og menneskerettsregelen fastlegges. I Rt. 2000 s. 996 ”Tilleggsskattdommen” uttales det ”Ved harmonisering gjennom tolkning kan en tilsynelatende motstrid falle bort”. Det vanskelige spørsmålet blir likevel i hvilke tilfelle konvensjonen skal gis forrang med den følge at norsk lovgivning eller praksis settes tilside.

I ”Tilleggsskattdommen” ble løsningen at når tolkningsresultatet som fremgår av EMK er ”rimelig klart” følger det av forrangsbestemmelsen i menneskerettslovens § 3 at konvensjonsbestemmelsen skal legges til grunn. Når det er ”begrunnet tvil” om hvordan EMK skal forstås, er holdningen mer restriktiv i favør av norsk lovgivervilje. Oppgaven med å utvikle konvensjonen overlates stort sett til EMD, og det skal ikke bygges inn

---

¹⁹ Artico mot Italia fra (1980) A 37, punkt 33, avsnitt 3.

²⁰ Tyrer mot Storbritannia (1978) A 26 punkt 31

²¹ Danelius (2002) s. 56

sikkerhetsmarginer mot at Norge dømmes for konvensjonsbrudd. Denne tilnærmingen er bekreftet i ”KRL-dommem”, Rt. 2001 s. 1006.

I plenumsavgjørelsen Rt.2002 s.557, ble det slått fast at det ikke er slik at konvensjonstolkningen må være ”rimelig klar” for at norsk lovgivning skal kunne settes til side. Etter dette er situasjonen at klarhetskravet som ble fastslått i ”Bølgepappkjennelsen”, Rt. 1994 s. 610, ikke gjelder lenger. Når det er tvil om hvordan en inkorporert menneskerettighetskonvensjon skal forstås, må norske domstoler foreta en selvstendig tolkning av konvensjonen.²²

3 EMK artikkel 8

3.1 Innledning

EMK inneholder en bestemmelse om rett til respekt for privat- og familieliv i artikkel 8.

Artikkel 8 første ledd slår fast hovedregelen om at enhver har rett til privatliv, familieliv, hjem og korrespondanse. Ordlyden er vag og har et vidt anvendelsesområde. Mellom de rettighetene som nevnes i første ledd er det en flytende overgang. Den uklare grensen mellom rettighetene gjør at det i stor grad vil være basert på et skjønn hvilket alternativ det konkrete forhold subsumeres inn under.²³ Felles for rettighetene er at de verner om den private rettssfære. I praksis fungerer retten til privatliv som et overbegrep for de forhold som omfattes av bestemmelsen.²⁴ Her er det retten til respekt for familielivet som skal drøftes.

---

²² Møse (2002) s. 185

²³ Møse (2002) s. 400

²⁴ Danelius (2002) s. 260 - 261

Ordlyden gir utgangspunktet for tolkningen, men den alene gir ikke tilstrekkelig veiledning i forbindelse med det nærmere innholdet av bestemmelsen. Derfor vil rettspraksis og formålsbetraktninger være sentrale faktorer.

Rettighetssubjektet etter bestemmelsen er ”enhver”. Etter en naturlig språkforståelse innebærer det at det er enkeltpersoner som er vernet. Sammenholdt med ikke-diskrimineringsbestemmelsen i artikkel 14 betyr det at vernet tilkommer individer uavhengig av kjønn, rase etc., jfr. universalitetsprinsippet om at menneskerettighetene tilkommer enhver.²⁵

Ordlyden må forstås slik at det er det enkelte familiemedlem som individ som har krav på vern og ikke familieenhet som sådan.

Det fremgår av artikkel 1 at det er statene som er pliktsubjekter etter denne konvensjonen. Det betyr at statene ikke står fritt til å gjøre som de vil, men har plikt til å sikre konvensjonsrettighetene for alle som befinner seg på dens territorium eller er undergitt dens jurisdiksjon.

3.2 Inngrephjemmel

Artikkel 8 er bygget opp slik at rettighetene er beskrevet i første ledd, mens mulige unntak fremgår av annet ledd. Statene kan altså foreta visse inngrep i retten til familieliv uten å krenke konvensjonen. Grensene for lovgivers frihet må derfor defineres ved at artikkel 8 første ledd ses i sammenheng med artikkel 8 annet ledd.²⁶ Dersom staten har foretatt inngrep i en rettighet som er beskyttet av artikkel 8, blir spørsmålet om inngrepet omfattes av inngrephjemmelen i annet ledd. Hvis ikke så er tilfelle, foreligger det brudd på konvensjonen.

---

²⁵ Møse (2002) s. 96

²⁶ NOU 2004: 20 s. 209

Når det gjelder forståelsen av inngrepshjemmelen, er det omfattende praksis fra EMD. Det er viktig å merke seg at konvensjonen selv ikke foretar noen innskrenkninger, men at den tillater statene å gjøre det.

Artikkel 8 annet ledd lyder slik i norsk oversettelse:

”Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til nasjonal sikkerhet, offentlig trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte mot helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.”

Etter EMK artikkel 8 annet ledd må tre kumulative vilkår være oppfylt dersom inngrepet skal godtas. Det ene vilkåret er at inngrepet må ha hjemmel i lov, det andre vilkåret er at inngrepet må være begrunnet i et av de legitime formålene som bestemmelsen nevner, og det siste vilkåret er at inngrepet må være nødvendig i et demokratisk samfunn.

3.2.1 Inngrepet må ha hjemmel i lov

Det første vilkåret er at inngrepet må ha hjemmel i lov. Begrepet ”lov” omfatter både skrevne og uskrevne rettsregler. Dette ble uttrykt slik i *Sunday Times* mot Storbritannia:

”The Court observes that the word "law" in the expression "prescribed by law" covers not only statute but also unwritten law. Accordingly, the Court does not attach importance here to the fact that contempt of court is a creature of the common law and not of legislation. It would clearly be contrary to the intention of the drafters of the Convention to hold that a restriction imposed by virtue of the common law is not "prescribed by law" on the sole ground that it is not enunciated in legislation: this would deprive a common-law State which is Party to the Convention of the protection of Article 10 (2) (art. 10-2) and strike at the very roots of that

State's legal system.”²⁷

Det er således ingen nødvendighet at det er en formell lov. Forskrift med hjemmel i formell lov og domstolsskapt rett kan også danne et tilstrekkelig grunnlag for inngrep. Det sentrale er at inngrepet må ha hjemmel i et rettsgrunnlag som anses som hjemmel for myndighetsinngrep i nasjonal rett. Dette kravet må også ses i lys av demokrati og rettsikkerhetshensyn som konvensjonen bygger på jfr. konvensjonens fortale.

Gjennom praksis er det utviklet en lære om at uttrykket ”i samsvar med loven” viser ikke bare til krav om hjemmel i nasjonal lovgivning, men det går videre og stiller krav til lovens kvalitet. Regelen må være i samsvar med et krav om rettsikkerhet, ”the rule of law” jfr. fortalen.²⁸ Det er et krav om at rettsgrunnlaget er tilstrekkelig klart og presist. I Silver og m.fl. mot England henviste domstolen til Sunday Times avgjørelsen²⁹ og uttalte det slik:

”A first principle that emerges from the Sunday Times judgment is that the interference in question must have some basis in domestic law (ibid., p. 30, § 47). In the present case, it was common ground between Government, Commission and the applicants that a basis for the interference was to be found in the Prison Act and the Rules, but not in the Orders and Instructions which lacked the force of law (see paragraph 26 above). There was also no dispute that the measures complained of were in conformity with English law.

A second principle is that “the law must be adequately accessible: the citizen must be able to have an indication that is adequate, in the circumstances, of the legal rules applicable to a given case” (ibid., p. 31, § 49). Clearly, the Prison Act and the Rules met this criterion, but the Orders and Instructions were not published.

A third principle is that “a norm cannot be regarded as a ‘law’ unless it is formulated with sufficient precision to enable the citizen to regulate his conduct: he must be able – if need be

---

²⁷ Sunday Times mot Storbritannia (1979) A 30 punkt 47

²⁸ Danelius (2002) s. 263

²⁹ Sunday Times mot Storbritannia (1979) A 30

with appropriate advice – to foresee, to a degree that is reasonable in the circumstances, the consequences which a given action may entail” (ibid.).”³⁰

Det er ikke nok at rettsgrunnlaget er tilstrekkelig klar og presis, rettsgrunnlaget må også gi beskyttelse mot tilfeldighet, være tilgjengelig for allmennheten og være utformet som en slik presisjon at innskrenkningene i de grunnleggende menneskerettighetene i rimelig utstrekning er forutsigbare.

3.2.2 Inngrepet må være begrunnet i et av de nevnte legitime formålene

Inngrepet må være egnet til å tilgodese noen av de oppregnede allmenne eller enkelte rettigheter. Oppregningen av de legitime formålene er omfattende, og de er allment formulert. Det vil derfor i de fleste tilfellene være mulig å henføre et inngrep til noen av disse kategoriene. Det kan vises til Silver mot Storbritannia-saken, hvor EMD uttalte:

”The applicants did not allege that the restrictions at issue in the present case were designed or applied for a purpose other than listed in paragraph 2 of Article 8 (art. 8-2). The Government pleaded before the Commission that the aim pursued was “the prevention of disorder”, “the prevention of crime”, “the protection of morals” and/or “the protection of the rights and freedom of others” and the commission considered whether each interference “necessary” for one or more of the purposes.

This matter was not discussed or questioned before the Court. It sees no reason to doubt that each interference had an aim that was legitimate under Article 8 (art. 8).”³¹

Imidlertid skal oppregningen anses uttømmende og tolkes strengt. Dessuten må det tillate formål være på det rene når inngrepet foretas, ikke rettferdiggjøres etterpå. Det vil ellers være av misbruk av inngrepshjemmelen, i strid med artikkel 18.³²

---

³⁰ Silver m.fl. mot Storbritannia (1983) A 61 punkt 86-88

³¹ Silver m.fl. mot Storbritannia (1983) A 61 punkt 96

³² Danelius (2002) s. 263 flg.

3.2.3 Inngrepet må være nødvendig i et demokratisk samfunn

Det siste vilkåret er at inngrepet må være nødvendig i et demokratisk samfunn. Dette er et meget skjønnspreget vilkår, hvor ordlyden gir begrenset veiledning.

”Nødvendig” har blitt tolket av EMD og domstolen har kommet frem til at i nødvendighetskravet ligger det at det må foreligge ”pressing social need”, jfr. Silver mot Storbritannia-saken hvor det ble oppsummert slik:

”On a number of occasions, the Court has stated its understanding of the phrase “necessary in a democratic society”, the nature of its functions in the examination of issues turning on that phrase and the manner in which it will perform those functions. It suffices here to summarise certain principles:

(a) the adjective ”necessary” is not synonymous with “indispensable”, neither has it the flexibility of such expression as “admissible”, “ordinary”, “useful”, “reasonable” or “desirable” (see the Handyside judgment of 7 December 1976. Series A no.24, p.22, § 48);

(b) the Contracting States enjoy a certain but not unlimited margin of appreciation in the matter of the imposition of restrictions, but it is for the Court to give the final ruling on whether they are compatible with the Convention (ibid., p.23, § 49);

(c) the phrase ”necessary in a democratic society” means that, to be compatible with the Convention, the interference must, inter alia, correspond to ”a pressing social need” and be “proportionate to the legitimated aim pursued (ibid.,pp. 22-23, §§ 48-49).”³³

Det avgjørende blir om inngrepet tilsvarer et tvingende samfunnsmessig behov, om det står seg i forhold til det legitime formål som skal ivaretas, og om den begrunnelsen som staten gir er relevant og tilstrekkelig.

---

³³ Silver m.fl. mot England (1983) A61 punkt 97 a-c

Det betyr at man på den ene siden må ta hensyn til samfunnets interesser og på den andre siden individets interesser. Det må foretas en forholdsmessighetsvurdering av de virkemidlene som brukes i forhold til formålet. Dette er et sammensatt og skjønnspreget tema, hvor det avgjørende langt på vei er hva EMD på gitt tidspunkt finner samfunnsmessig og menneskerettslig sett rimelig og hensiktsmessig, i lys av rettsutviklingen og samfunnsutviklingen for øvrig. Dette henger sammen med at EMK er et "living instrument" og skal tolkes i lys av "the present day-condition".³⁴ Dette kan illustreres ved Marckx-saken, som gjaldt rettsstillingen til barn født utenfor ekteskap.³⁵ I belgisk lovgivning hadde barn utenfor ekteskap svakere stilling enn barn født i ekteskap, blant annet når det gjaldt arverettigheter. Dette ble ikke akseptert av EMD, som fant en krenkelse av retten til respekt for familielivet i EMK artikkel 8 sammenholdt med diskrimineringsforbudet i artikkel 14. Det sentrale er at EMD viste til at et stort flertall av medlemslandene i Europarådet nå hadde likestilt barn i og utenfor ekteskapet.

3.2.4 Margin of appreciation

Det er konvensjonsstatene som har ansvaret for å sikre rettighetene i konvensjonen. I denne sammenheng har statene et skjønnsmessig spillerom ("Margin of appreciation") til selv å vurdere om det foreligger et tvingende samfunnsmessig behov, og hvor sterkt dette gjør deg gjeldende. Dette er begrunnet i at de nasjonale myndighetene anses som mest kompetent til å vurdere en rekke nasjonale spørsmål, men statenes frihet er ikke dermed ikke ubegrenset. EMD overvåker om friheten er utnyttet på rimelig vis.³⁶

Rekkevidden av statenes skjønnsmargin er utviklet gjennom praksis fra EMD.

Prøvingsintensiteten varierer etter inngrepets art og hvilket rettsområde det er tale om. På området av stor betydning for statene, for eksempel sikkerhetsspørsmål vil statenes skjønnsmargin være større enn i saker som berører grunnleggende rettigheter.³⁷

---

³⁴ Tyrer mot Storbritannia (1978) A 26 punkt 33

³⁵ Marckx mot Belgia (1979) A 31

³⁶ Danelius (2002) s. 57

³⁷ Danelius (2002) s. 57-58

Den vurdering av forholdsmessigheten som foretas av EMD er ofte svært konkret og knyttet til faktum i hver enkelt sak. I tillegg foretas en dynamisk tolkning som kan medføre endringer i samsvar med utviklingen i samfunnsforholdene. I denne forbindelse er Dudgeon-saken meget sentral.³⁸ Saken gjaldt forbudet mot homoseksuelle handlinger i Irland. Domstolen begrunnet en snever skjønnsmargin fordi det gjaldt inngrep i ”a most intimate aspect of private life”. I saker som angår økonomiske forhold har statene fått en atskillig videre skjønnsmargin, ettersom dette har vært ansett som mindre grunnleggende enn for eksempel ytringsfrihet.

Da EMD-praksis er svært konkret og knyttet opp til faktum i den enkelte sak kan det være vanskelig å fastslå prejudikatsvirkningen, men EMD trekker frem momenter og foretar avveininger av ulike hensyn som kan være retningsgivende for senere saker.

3.2.5 Proporsjonalitetsprinsippet

Proporsjonalitetsprinsippet innebærer en begrensning av statenes skjønnsmargin. Selv om et inngrep ligger innenfor statenes frie skjønn stilles det gjennom proporsjonalitetsprinsippet krav til utøvelsen av dette skjønnet. Ved prøving av inngrepets proporsjonalitet unnlater man å ta stilling til den innklagede stats rettsstilstand generelt, men vurderer konkret om inngrepet som er innklaget står i et rimelig forhold til de hensyn som begrunner det.

Det kan ikke stilles absolutte krav på bakgrunn av proporsjonalitetsprinsippet. Kravene til varetakelse av familielivet vil variere etter hvor alvorlig inngrepet det er tale om, og hvor tungtveiende samfunnsinteresser inngrepet/inngrepene skal ivareta.

---

³⁸ Dudgeon mot Storbritannia (1981) A 45

Inngrepet er nødvendig i et demokratisk samfunn dersom det er proporsjonalitet mellom inngrepet og den interessen som beskyttes.³⁹ Det er ofte forholdsmessigheten mellom inngrepet og den interessen som beskyttes som er avgjørende hvorvidt det er brudd på EMK artikkel 8 eller ikke.

3.2.6 Kan det utledes rett til innreise etter EMK artikkel 8?

Etter vel etablert folkerett, har en stat rett til å kontrollere utledningers adgang til dens territorium.⁴⁰ Folkeretten gir således ingen rett til adgang eller opphold i fremmed stat. Det er heller ikke en menneskerett å få adgang til fremmed land. Fra dette utgangspunktet finnes det imidlertid unntak. Retten til familieliv etter EMK artikkel 8 kan begrense statenes handlefrihet i utlendingssaker. Det foretas en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle.⁴¹

EMK beskytter først og fremst mot atskillelse av familier som allerede eksisterer som en enhet. Et ønske om å inngå ekteskap med en utlending man ikke tidligere har levd med som familie, kan i utgangspunktet ikke sikre utlendingen innreise etter EMK.⁴²

Hvorvidt artikkel 8 kan gi rett til innreise ble drøftet for første gang i saken *Abdulaziz, Cabales og Balkandali mot Storbritannia*, heretter kalt *Abdulazizsaken*.⁴³ Saken omhandlet tre kvinner som var lovlig bosatt i Storbritannia. De ønsket at deres respektive ektefeller skulle få innreise til landet slik at de sammen kunne leve som en familie i Storbritannia, men ektefellene ble nektet innreise.

Domstolen tok først standpunkt til om det forelå familieliv og konkludert med at det i forhold til alle tre forelå familieliv, slik at artikkel 8 kom til anvendelse. I alle tre

---

³⁹ Danelius (2002) s. 58 - 59

⁴⁰ Møse (2002) s. 223

⁴¹ Møse (2002) s. 425 flg.

⁴² Opsahl (1996) s. 48

⁴³ *Abdulaziz, Cabales og Balkandali mot Storbritannia* (1995) A 94

tilfellene var familielivet etablert etter at kvinnene hadde fått lovlig opphold i Storbritannia. Domstolen uttalte at EMK artikkel 8 i utgangspunktet beskytter mot atskillelse av familier som eksisterer som en enhet og viser i den forbindelse til Marckx-saken.⁴⁴ I Marckx-saken ble det lagt til grunn at retten til respekt for familieliv forutsetter et eksisterende familieliv, men domstolen uttalte videre at det betyr ikke at all intendert familieliv ("intended family life") faller utenfor.⁴⁵

Et lovlig og seriøst ekteskap vil i seg selv konstituere et familieliv, selv om det rent faktisk foreløpig ikke eksisterer noe fast eller etablert samliv.

Domstolen tolket artikkel 8 på grunnlag av alminnelige folkerett og la til grunn at de nasjonale myndighetene hadde adgang til å etablere regler som begrenset utlendingers adgang til riket. Artikkel 8 etablerte ingen rett til å selv velge bosted. Domstolen uttalte:

"The duty imposed by Article 8 (art. 8) cannot be considered as extending to a general obligation on the part of a Contracting State to respect the choice by married couples of the country of their matrimonial residence and to accept the non-national spouses for settlement in that country."⁴⁶

Klagerne hadde ikke vist at de var forhindret fra å bosette seg i ektefellenes hjemland. Dermed la domstolen til grunn at familielivet kunne utøves i ektefellenes hjemland. Det innebar derfor ingen krenkelse av artikkel 8 at britiske myndigheter hadde nektet ektemennene innreise.

To andre sentrale dommer på dette området er Gul mot Sveits og Ahmut mot Nederland.⁴⁷

---

⁴⁴ Marckx mot Belgia (1979) A 31 punkt 14

⁴⁵ Abdulaziz, Cabales og Balkandali mot Storbritannia (1995) A 94 punkt 62

⁴⁶ Abdulaziz, Cabales og Balkandali mot Storbritannia (1995) A 94 punkt 68

⁴⁷ Gul mot Sveits (1996) RJD og Ahmut mot Nederland (1996) RJD

I Gul-saken hadde en tyrkisk statsborger fått opphold i Sveits på humanitært grunnlag. Da mannen forlot Tyrkia hadde han en tre måneder gammel sønn. De sveitsiske myndighetene nektet den nå voksne sønnen innreise. Domstolene kom frem til at det var klart at det forelå et familieliv som hadde krav på vern mot inngrep. Det første spørsmålet som reiste seg var om å nekte sønnen innreise i Sveits var et inngrep i konvensjonens forstand. Domstolene påpekte at faren selv hadde forårsaket separasjon fra sønnen ved å flytte fra Tyrkia. Dernest kom domstolen frem til at faren og sønnen ikke var forhindret i å leve et familieliv i Tyrkia. Det forelå et annet alternativ for partene enn Sveits. På bakgrunn av dette var ikke retten til familieliv etter EMK artikkel 8 krenket.⁴⁸

Mindretallet, to dommere, var av en annen oppfatning. Deres dissensuttalelse har ikke rettskildemessig vekt når det gjelder fastsettelsen av rettighetens rekkevidde, men kan være egnet til å belyse problemet.

Mindretallet påpekte at det hadde vært en utvikling av domstolens generelle doktrine under artikkel 8, men på dette punkt har senere rettspraksis bekreftet dette prinsippet. I denne saken hadde søkeren en tillatelse av midlertidig karakter, og dermed lavere rettslig status enn en permanent tillatelse. Mindretallet uttalte videre:

”It cannot be denied that, from a point of view of State interest – that is from a point of view of immigration and residence – there is a good case for answering this question in the negative. However, the European Court of Human Rights has to ensure, in particular, that State interests do not crush those of an individual, especially in situations where political pressure – such as the growing dislike of immigrants in most member States – may inspire State authorities to harsh decisions.”⁴⁹

---

⁴⁸ Gul mot Sveits (1996) RJD punkt 41 - 43

⁴⁹ Gul mot Sveits (1996), dissensuttalelse punkt 15

Mindretallet konkluderer etter konkret vurdering av saken at det ikke forelå en forholdsmessighet mellom de berørte interessene. Altså at sveitsiske myndighetenes avgjørelse var uproporsjonal og derfor ikke nødvendig i et demokratisk samfunn.

I den andre saken, Ahmut mot Nederland, var mannen både nederlandsk og marokkansk statsborger.⁵⁰ Han hadde kone og fem barn i Marokko. Etter at kona døde ble den yngste sønnen sendt til Nederland for å bo sammen med sin far. Nederlandske myndigheter nektet sønnen opphold.

Domstolen sier at statene har rett til å regulere utlendingers adgang og opphold, og artikkel 8 medfører ikke at statene har en generell plikt til å respektere innvandreres valg av hvor de vil bosette seg som ektefeller, og til å godta familiegjening. Domstolen uttalte det slik:

”Article 8 cannot be considered to impose on a State a general obligation to respect immigrants choice of the country of their matrimonial residence and to authorise family reunion in its territory.”⁵¹

Hvorvidt en stat plikter å motta en innvandrers slektning vil bero på en konkret vurdering. I denne saken hadde sønnen hele livet bodd i Marokko, først sammen med moren og deretter sammen med bestemoren. Faren hadde frivillig bosatt seg i Nederland, og ingenting var i veien for at han kunne utøve familielivet i Marokko. Dermed fant Domstolen etter en konkret vurdering at EMK artikkel 8 ikke var krenket.

---

⁵⁰ Ahmut mot Nederland (1996) RJD

⁵¹ Ahmut mot Nederland (1996) RJD punkt 67 (c)

4 Familieinnvandring

4.1 Innledning

I hvilken grad utenlandske statsborgere kan oppholde seg og/eller arbeide på det norske territorium, bestemmes i utgangspunktet av Norge i kraft av dens folkerettslige suverenitet. Denne myndighet begrenses imidlertid av statens folkerettslige. Enhver stats innvandringspolitikk vil være en avveining mellom ulike hensyn. Utenlandske statsborgeres ønske og behov for oppholds- og arbeidstillatelse må avveies mot statens ønske og behov for en begrenset og målrettet innvandring til riket.⁵²

Når det gjelder familieinnvandring er det ut fra humanitære betraktningmåter og ut fra hensynet til familiens enhet rimelig at når en utlending har fått opphold i Norge at han/hun også får ha sin nærmeste familie i Norge. For nordmenn som inngår familiære forbindelser med utenlandske må det være en vid adgang til fortsatt å kunne bo i Norge.⁵³

Det knytter seg en del problemer i forhold til familiegjenforening, og ett av disse problemene er tvangsekteskap. Tvangsekteskap knytter seg først og fremst til familieetableringssituasjonen, men det kan også være aktuell ved familiegjenforeningstilfeller.⁵⁴

4.2 Historikk

Når vi i dag snakker om innvandring tenker vi først og fremst på innvandringen som fant sted på begynnelsen av 1970 tallet, den såkalte arbeidsinnvandringen. Norge hadde behov for arbeidskraft og personer som kom til Norge på den tiden kom først og fremst for å arbeide. Det var heller ikke nytt den gang at utlendinger kom til Norge for å ta

---

⁵² Bunæs m.fl. (2004) s. 127

⁵³ NOU 2004: 20 s.22 - 23

⁵⁴ NOU 2004: 20 s 22 - 23

arbeid. Det som skilte denne gruppen arbeidsinnvandrere fra tidligere innvandrere var at disse kom fra en annen verdensdel. De kom fra Østen.⁵⁵ All tidlig innvandring til Norge hadde hovedsakelig kommet fra andre europeiske land. Fremdeles i dag er majoriteten av innvandring til Norge fra andre europeiske land.

På bakgrunn av stadig økende innvandring til riket på begynnelsen av 1970-tallet innførte Norge midlertidig innvandringsstopp med virkning fra 1. februar 1975.⁵⁶ Dette markerte overgangen til en helt ny innvandringspolitikk. Fra nå av ble utgangspunktet at oppholds- og arbeidstillatelse ikke skulle gis, med mindre fastsatte vilkår var oppfylt.⁵⁷

Kravet om at oppholds- eller arbeidstillatelse gjelder som hovedregel for alle utlendinger, det vil si enhver person som ikke er norsk statsborger, jfr. utlendingslovens § 6.første og annet ledd, jfr. § 48. Det gjelder imidlertid flere unntak fra denne hovedregelen.⁵⁸ I denne sammenheng nevnes at nordiske borgere er unntatt fra kravet, jfr. utlendingslovens § 6 tredje ledd. Utlendinger som omfattes av EØS-avtalen eller EFTA-konvensjonen gjelder det særlige regler for, jfr. utlendingsloven § 50 tredje ledd. Andre grupper som det gjelder særlige regler for er diplomater, ansatte i mellomstatlige organisasjoner samt oppdragstakere for slike organisasjoner eller konvensjonsorganer, og utlendinger som skal arbeide på den norske kontinentalsokkelen, jfr. utlendingsloven § 6 tredje ledd jfr. utlendingsforskriften §§159-160 og 165-166.

En annen hovedstrømning av innvandrere fant sted på 1980-tallet, den såkalte flyktninginnvandringen. Etter flyktningkonvensjonen artikkel 1 A er flyktning en person som med rette frykter forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller på grunn av politisk oppfatning, befinner seg utenfor det land han er borger av, og er ute av stand til, eller på grunn av slik frykt, er uvillig til å påberope seg dette landsbeskyttelse.⁵⁹ Denne gruppen er svært

---

⁵⁵ Thorud (1998) s. 222 - 224

⁵⁶ Jfr. kongelig resolusjon av 10. januar 1975

⁵⁷ Bunæs m.fl. (2004) s.127

⁵⁸ Bunæs m.fl. (2004) s.128

⁵⁹ Flyktningkonvensjonen av 28. juli 1951

sammensatt og skiftende.⁶⁰ Det som kjennetegner denne gruppen og skiller den fra all tidligere innvandring til Norge er at de ikke kommer til Norge som arbeidskraft, men fordi de flyktet fra hjemlandet og søkte om beskyttelse i Norge.

Familieinnvandring er i utgangspunktet en sekundærinnvandring, da den er en følge av arbeidsinnvandringen og flyktninginnvandringen. Omfanget av familieinnvandringen vil variere i forhold til hvor stor ”primærinnvandringen” er til enhver tid. Med et økende antall innvandrere er det også utvidet grunnlag for familieinnvandringen. Det har videre sammenheng med ekteskapsmønstret for unge mennesker med minoritetsbakgrunn.⁶¹ Den største gruppen av varig innvandring til Norge i de senere årene er familieinnvandring. Bare i 2003 ble det innvilget 10469 oppholdstillatelser i henhold til reglene om familieinnvandring.⁶²

Dette medfører at utformingen av regler for familieinnvandring er meget sentral i forhold til den norske innvandringspolitikken. Det viktigste styringsmiddelet politikerne har i forhold til dette området etter gjeldende rett er utlendingsloven med forskriften.

4.3 Vilkår for familieinnvandring etter gjeldende rett

4.3.1 Innledning

Reglene for familiegjenforening finner vi i lov av 24. juni 1988 nr 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her i riket (utlendingsloven). Det rettslige grunnlaget for familiegjenforening er utlendingsloven § 9 jfr. utlendingsforskriften § 22 jfr. § 23.

Reglen for familiegjenforening er utformet som en rettighetsbestemmelse, det vil si at dersom vilkårene er oppfylt har søker rettskrav på å få innvilget oppholdstillatelse.

---

⁶⁰ Thorud (1998) s. 228

⁶¹ Thorud (1998) s. 229

⁶² NOU 2004: 20 s. 202

4.3.2 Materielle vilkår for familiegjenforening

4.3.2.1 Hovedperson

Familiemedlem som bor i Norge, herboende ektefelle, som er norsk eller nordisk statsborger, tilfredsstiller statuskravet for familiegjenforening, jfr. utlendingsloven § 9 første ledd jfr. utlendingsforskriften § 22. Tilsvarende gjelder herboende ektefelle som er utenlandsk statsborger med bosettingstillatelse i riket, eller som har eller får oppholds- eller arbeidstillatelse som danner grunnlag for bosettingstillatelse. I utgangspunktet gis tillatelse i familiegjenforeningsøyemed dersom hovedpersonens opphold i riket antas å bli varig, men visse tillatelser som ikke er ment å danne varig innvandring til riket kan danne grunnlag for familiegjenforening.⁶³ Som eksempel kan nevnes utenlandsk statsborger som har oppholdstillatelse for å ta utdanning i Norge.

4.3.2.2 Familiemedlemmer

Det er i utgangspunktet kun herboendes nærmeste familiemedlemmer som har rett til oppholds- eller arbeidstillatelse dersom vilkårene er oppfylt, jf. utlendingsloven § 9.

Som nærmeste familiemedlem regnes blant annet ektefelle jfr. utlendingsforskriften § 23.

Når det gjelder ektefelle som nærmeste familiemedlem kreves det at begge ektefeller er over 18 år. Det er dette kravet som ønskes forhøyet i forslaget til nye utlendingslov.

---

⁶³ Bunæs m.fl. (2004) s. 153

Det kreves videre at ektefellene skal bo sammen. I dette kravet ligger det at ekteskapet må være reell. Dette kravet har en side mot proforma ekteskap, det vil si at ekteskapet er inngått kun med det formål å omgå lovregler om innvandring.⁶⁴ Hvor utbredt proformaekteskap er usikkert, men det må understrekes at familiegjenforening tillates kun dersom ekteskapet er en realitet.

Dersom personen i Norge har flere ektefeller, er det kun den som vedkommende giftet seg med først som kan søke om familiegjenforening, jfr. utlendingsforskriften § 23 første ledd, litra a. Polygame ekteskap er tillatt i en del land i verden,⁶⁵ men i Norge er polygamiforhold forbudt, jfr. ekteskapsloven § 4. Norge kan ikke sette seg over et annet lands rett ved å sette ekteskapet tilside, men kan opprettholde den tradisjonen og det synet vi har på ekteskap ved å kun tillate en ektefelle, jfr. internasjonal privatrettslige prinsipper.

4.3.2.3 Underhold

I utgangspunktet må utlendingen som søker oppholds- eller arbeidstillatelse i familiegjenforeningsøyemed være sikret underhold for den tiden søknaden gjelder jfr. utlendingsloven § 9 første ledd nr. 1 jfr. utlendingsforskriften § 22 første ledd jfr. § 25.

Underholdskravet er i praksis oppfylt når herboende har midler som tilsvarer lønnstrinn 1 i statens regulativ.⁶⁶

Det kan gjøres unntak fra underholdskravet blant annet dersom søkeren er ektefelle til norsk borger som er bosatt i Norge og begge partene har fylt 23 år.

---

⁶⁴ NOU 2004: 20 s. 226 - 227

⁶⁵ En mann har flere koner eller kvinnen er gift med flere menn.

⁶⁶ Rundskriv UDI 03-06 OPA, II A

Kravet om at det ikke skal gjøres unntak fra underholds kravet når en av partene er under 23 år kom inn i forskriften i høsten 2003 på bakgrunn av Regjeringens tiltaksplan mot tvangsekteskap i ”Fornytt innsats mot tvangsekteskap våren 2002”, hvor 30 tiltak ble lansert. Et av tiltakene gikk ut på å ikke gjøre unntak fra underholds kravet dersom en av partene var under 23 år.⁶⁷

På bakgrunn av dette foreslo Kommunal- og regional departementet (KRD) at det ikke skulle gjøres unntak fra underholds kravet i de tilfeller hvor en av ektefellene var under 23 år. Videre skal underholdsplikten påligge herboende, og at garantistillelse fra tredjeperson ikke skal godkjennes som underhold.

4.3.2.4 Bolig

I utgangspunktet må utlendingen være sikret bolig ved første gangs søknad, jfr. utlendingsloven § 9, jfr. utlendingsforskriften § 20 første ledd.

Kravet om bolig er oppfylt dersom herboende ektefelle disponerer hus, leilighet, hybel og lignende. Dersom herboende ektefelle leier bolig, må leiekontrakten legges ved i saken som dokumentasjon, jfr. utlendingsforskriften § 20 annet og tredje ledd.

4.3.3 Prosessuelle vilkår for familiegjeningforening

4.3.3.1 Utgangspunktet

Hovedregelen er at første gangs tillatelse må være gitt før innreise, jfr. utlendingslov § 6 femte og syvende ledd jfr. utlendingsforskriften § 10 første ledd. Det betyr i praksis at det må søkes om familiegjeningforening ved den norske ambassaden eller konsulatet i

---

⁶⁷ Høringsbrev av 07.04.2003.

hjemlandet.⁶⁸ Det innebærer at søker ikke kan reise inn til Norge, mens søknaden behandles.

Begrunnelsen for at førstegangs tillatelse må være gitt før innreise er blant annet at det er lettere å behandle alle likt når en slipper det press som oppstår når en utlending søker etter ankomst og grunnlaget er mer eller mindre tvilsomt.⁶⁹

Søknaden skal fremmes på et fastsatt skjema og skal inneholde søkerens fotografi og underskrift, jfr. utlendingsforskriften § 11 første ledd. Videre skal søknaden i utgangspunktet fremsettes personlig av søkeren ved den norske ambassaden eller konsulatet i hjemlandet eller der hvor søker har hatt arbeids- eller oppholdstillatelse de siste seks måneder, jfr. utlendingsforskriften § 11 annet ledd.

Det myndighetsorganet som mottar søknaden er ansvarlig for å innhente opplysninger som antas å være nødvendig for at saken skal være så godt opplyst som mulig, jfr. utlendingsforskriftens § 12 første ledd. I forbindelse med søknaden kan søker pålegges personlig fremmøte, jfr. utlendingsforskriftens § 12 første ledd siste punktum. Personlig fremmøte er i praksis hovedregelen i familiegjeningstilfeller.

Vedtak om arbeids- og oppholdstillatelse på grunnlag av familiegjening fattes av Utlendingsdirektoratet (UDI), jfr. utlendingsloven § 6 åttende ledd.

4.3.3.2 Unntak

Etter utlendingsloven § 6 sjette og syvende ledd kan søknad om familiegjening i visse tilfeller fremsettes fra Norge. I de tilfellene må visumpliktige ektefelle først søke om innreisevisum for så å kunne benytte denne retten, jfr. utlendingsforskriften § 106

---

⁶⁸ NOU 2004: 20 s 207

⁶⁹ Ot.prp. nr. 46 (1986-87) s. 53

tredje ledd jfr. § 10 annet ledd litra d. Det fremgår av utlendingsforskriften § 106 tredje ledd at UDI fastsetter nærmere retningslinjer. Det er gjort i rundskriv UDI 2003-015 OPA.

Rundskrivet gjelder også i de tilfeller søker allerede har fremmet søknaden, men ønsker å oppholde seg i Norge mens søknaden behandles.⁷⁰

Dette rundskrivet erstattet rundskriv UDI 2002-07 JURA. I rundskriv UDI 2003-015 OPA fremgår det at dette rundskrivet er en presisering og klargjøring av praksis etter 2002 rundskrivet, men det er ikke hele sannheten. I det nye rundskrivet er det en klar innstramming i forhold til hva som var praksis etter det forrige rundskrivet. Et av de hensynene som har medført innstrammingen er arbeidet mot tvangsekteskap.⁷¹

For å få utstedt visum etter rundskriv UDI 2003-015 stilles det i utgangspunktet de samme vilkår som ved familiegjennforening, men i tillegg stilles det krav om at partene var over 18 år ved vigselstidspunktet. Etter utlendingsforskriften § 23 første ledd litra a er det et krav om at partene er over 18 ved familiegjennforening. Det stilles ikke noe krav om at partene må ha vært over 18 år ved ekteskapsinngåelse. Videre må underholdskravet være oppfylt uavhengig av partenes alder. Det siste tilleggsvilkåret er at vigselen ikke må være foretatt ved stedfortreder. Det betyr at begge parter må selv være tilstede ved selve ekteskapsinngåelsen. Etter de alminnelige reglene for familiegjennforening godtas stedfortrederektenskap etter gjeldende rett, men i disse dager er forslaget om å stramme inn ved ekteskap inngått ved stedfortreder sendt på høring.

Utenom i de tilfellene hvor hovedpersonen er norsk borger er det et krav om at partene har vært gift i minst tre år.⁷²

---

⁷⁰ Rundskriv UDI 2003-015 OPA, s. 1

⁷¹ Rundskriv UDI 2003-015 OPA, s. 1

⁷² Rundskriv UDI 2003-015 OPA, s. 2

Det stilles også særlig krav til hovedpersonen. For nordiske borgere er det et krav om at herboende har vært bosatt her i riket de tre siste årene. For andre utlendinger er det et krav at herboende har bosettingstillatelse. Det er ikke nok at vedkommende har bosettingstillatelse, vilkårene for at bosettingstillatelse kan falle bort må heller ikke være tilstede. I tillegg kan visumet gis til ektefelle til herboende som har en individuell tillatelse til å arbeide i gruppe.

Dersom vilkårene er oppfylt kan visumet utstedes ved en norsk utenriksstasjon. Det er en kan-regel som betyr at det er opp til forvaltningens skjønn å avgjøre om visumet skal gis eller ikke. Dersom søker får visum betyr det at vedkommende får rett til en gangs innreise til Norge og må melde seg til politiet i løpet av de første syv dagene etter ankomst til riket og fremme søknad om familiegjening. Det er derfor dette visumet kalles syv dagers visum. Det unike ved dette visumet er at man kan oppholde seg i riket mens søknaden behandles.

Syv dagers visum gis kun i de tilfeller hvor det ikke er tvil om at vilkårene er oppfylt. I rundskrivet er det presisert at med tvil siktes det til situasjoner hvor det er behov for å verifisere dokumenter, hvor underholds kravet er oppfylt ved garantistillelse fra en tredjeperson, og hvor det er behov for å intervju referanse personen i Norge.

I den senere tid har norske myndigheter ytterligere strammet inn på bruken av dette visumet. Søkere fra noen land gis nesten aldri syv dagers visum med den begrunnelse at det erfaringsmessig knytter seg store problemer til identitet og dokumentasjon. Derfor er det mest betryggende at man behandler søknaden mens vedkommende befinner seg i hjemlandet.

4.3.4 Forlovelsesvisum

I noen tilfeller er det slik at partene som ønsker gjenforening faktisk ikke er gift. Det kan være at partene har kjent hverandre eller vært kjærester en stund, men ønsker nå å inngå ekteskap. I forbindelse med ekteskapet ønsker de kanskje å bosette seg i Norge. Å flytte sammen og i tillegg i et fremmed land kan sette mange forhold på prøve. Paret ønsker kanskje å bo sammen en periode i Norge for å se om forholdet takler de utfordringer det innebærer å flytte sammen, og i et nytt land for en av partene.

Det kan også være at partene ønsker at ekteskapet skal inngås i Norge på grunn av andre forhold, slik som sykdom eller dårlig helse i nær familie eller blant nære venner slik at de ikke tåler å reise til et annet land, spesielt hvis reisen er lang. Med andre ord det kan være utallige grunner til at partene ønsker å inngå ekteskap i Norge.

Dersom en utenlandsk statsborger ønsker å inngå ekteskap i Norge må vedkommende ha lovlig opphold i riket. Det følger at ekteskapsloven § 5a.

Vilkåret om lovlig opphold for å inngå ekteskap skal for det første motvirke at utlendinger som ulovlig tar seg inn i riket, eller som ellers oppholder seg ulovlig, skal ha mulighet for å etablere et oppholdsgrunnlag gjennom ekteskap mens de fortsatt oppholder seg her ulovlig. For det annet skal kravet om lovlig opphold motvirke inngåelsen av proformaekteskap som er motivert av et ønske om å få lovlig opphold i riket.

Etter utlendingsforskriftens § 24, 1. ledd litra a kan søker som skal inngå ekteskap med hovedpersonen gis arbeids- eller oppholdstillatelse. Det er et vilkår etter bestemmelsen at begge partene er over 18 år og at det ikke foreligger noen hindringer for å inngå ekteskap. Med hindringer i denne sammenheng menes hindringer etter ekteskapsloven kapittel 1, §§ 1 – 5a.

Arbeids- eller oppholdstillatelse etter utlendingsforskriftens § 24, 1. ledd litra a gis i praksis for seks måneders varighet og kalles forlovelsesvisum.⁷³

Denne tillatelsen er ikke er rettighetsbestemmelse, jfr. ordet kan. Det betyr at det er forvaltningen som avgjør etter skjønnsmessig vurdering hvorvidt tillatelsen skal gis eller ikke, som regel gis det tillatelse i nesten alle tilfeller.⁷⁴

4.3.5 Prosessen

I det følgende vil jeg illustrere saksgangen fra en person søker om familiegjenforening til vedkommende får innvilgelse eller avslag på søknaden. Jeg tar utgangspunkt i at søknaden fremmes fra Pakistan og at partene er gift.

Søker må ringe til den norske ambassaden i Islamabad og informerer at vedkommende ønsker å søke om familiegjenforening med sin ektefelle eller kommende ektefelle som bor i Norge. Søker får da et tidspunkt for når søker kan komme til utenriksstasjonen og fremme søknaden. Samtidig gis det informasjon til søker om hvilke dokumenter som må vedlegges søknaden.

Når søker kommer til den norske utenriksstasjonen blir alle dokumentene innsamlet av en av de ansatte ved ambassaden. Deretter må søker vente, mens saksbehandler går igjennom dokumentene og forbereder seg til å intervju søker.

Når saksbehandler er klar starter intervjuet. Spørsmål som stilles søker er blant annet følgende; hvorfor vedkommende søker om familiegjenforening? Hvor godt kjenner vedkommende sin ektefelle? Hvordan ble de kjent? Hva gjør ektefellen i Norge?

---

⁷³ Rundskriv UDI 2002-094

⁷⁴ Informasjonen er hentet fra UDIs oppholdsavdeling (OPA).

Inngåes ekteskapet frivillig? Om ektefellene er i slekt med hverandre? Har det vært noe seremoni i forbindelse med ekteskapsinngåelse? Om søker kan navn og alder på familiemedlemmene til ektefellen? Hvor ofte snakker paret sammen, og via hvilke kommunikasjonsmidler? I noen tilfeller opplyses det om at det spørres om detaljerte og intime spørsmål.⁷⁵

Deretter sendes alle dokumentene og intervjuet som er nedtegnet av saksbehandler til UDI i Norge. Saken blir først registrert i UDI systemet og deretter fordelt til riktig avdeling og deretter til saksbehandler. Før saksbehandler begynner å behandle saken sendes saken til det lokale politikontoret hvor herboende er bosatt. Politiets forvaltningsenhet eller utlendingsenhet intervjuer referansepersonen. Referansepersonen blir stilt omtrent de samme spørsmål som søker ble stilt under intervjuet. Politiet sender så saken tilbake til UDI. Det er først nå at UDI kan realitetsbehandle saken. Hvor lang tid UDI bruker på å realitetsbehandling varierer fra sak til sak. Det avhenger av hvor sakens vanskelighetsgrad. Saksbehandlingstiden i dag er ca 6 – 9 måneder fra saken kommer inn til norsk utenriksstasjon til vedtak treffes av UDI.⁷⁶

Når saken er behandlet ferdig sendes det brev til søker om at vedtaket er fattet, og dersom søknaden er innvilget kan vedkommende avtale tid for å få utstedt tillatelsen i passet slik at vedkommende kan reise til Norge.

5 Forhøyet alderskrav ved familieinnvandring

---

⁷⁵ Opplysningene er innhentet fra pakistanske borgere som har kommet til Norge på grunnlag av familiegjenforening.

⁷⁶ Informasjon fra UDI.

5.1 Bakgrunn

Lovutvalgets forslag om å innføre et forhøyet alderskrav på 21 ved familieinnvandring er ment som ett av mange tiltak mot tvangsekteskap. Som nevnt i innledningen er tvangsekteskap et overgrep mot det enkelte menneskets rett til selv å velge sin ektefelle. Tvangsekteskap er nær knyttet til arrangert ekteskap. Det betyr at overgangen fra arrangert til tvang kan være meget uklar. Dette gjør at det blir vanskelig å sette grense mellom disse to formene for ekteskap.

I lovgivningssammenheng er det en utfordring å etablere tiltak som på den ene side respekterer adgangen til å inngå frivillige arrangerte ekteskap, samtidig som man på den annen side sikrer beskyttelse mot at noen blir presset til å inngå ekteskap mot sin vilje.⁷⁷

Myndighetene har til tider vært kritisert av innvandrer miljøene for at tiltakene som settes i gang med hensyn til tvangsekteskap ikke viser nok respekt for frivillige arrangerte ekteskap. At myndighetenes tiltak rammer også de som ønsker å inngå arrangert ekteskap.

5.2 Gjeldende rett

Vi har en rekke rettslige virkemidler for å bekjempe tvangsekteskap. Det som først og fremst er interessant i denne avhandlingen er å se hvilke regler/bestemmelser som vi har i dagens regelverk som skal bidra til å forhindre eller motvirke at tvangsekteskap inngås.

5.2.1 Ekteskapsloven

Etter ekteskapslovens § 16 tredje ledd kan hver av ektefellene reise søksmål for å få kjent ekteskapet ugyldig dersom han eller hun har blitt tvunget til å inngå ekteskapet ved rettstridig atferd.⁷⁸

---

⁷⁷ NOU 2004: 20 s. 239

Før ekteskapsloven trådte i kraft kom det frem at tvangsekteskap var mer utberedt enn antatt. Derfor ble det vedtatt en regel om tvangsekteskap som ble knyttet til ekteskapslovens regler om ugyldighet.⁷⁹

Ekteskapsloven § 16 er en omstøtelsesregel, det vil si at man omgjør ekteskapet slik at rettstilstanden blir som om ekteskapet aldri var inngått.⁸⁰ Dersom ekteskapet skal bli omstøtt må to vilkår oppfylles. Det ene vilkåret er at det må være tvang, det betyr at ekteskapet må ha vært inngått ufrivillig, og det andre vilkåret er at det må foreligge rettstridig atferd.

Spørsmålet om å kjenne et ekteskap ugyldig etter ekteskapslovens § 16 tredje ledd ble behandlet i Oslo tingrettsdom av 18. mars 2002.⁸¹ I mangel av andre rettskildefaktorer la retten den juridiske teoriens forståelse til grunn for bestemmelsen. Etter juridisk teori omfattes både fysisk og psykisk tvang. Videre må det foreligge sterkt press som er egnet til å skape alvorlig frykt. Det betyr at vanlig press ikke omfattes. Det er heller ikke nok at det skapes frykt, men presset må skape alvorlig frykt. Det betyr at det skal mye til.

Det andre vilkåret er at det må foreligge ”rettstridig atferd”. Hva som ligger i vilkåret ”rettstridig atferd” kan ikke defineres generelt, men en handling er rettstridig når den strider mot de rettsregler eller rettsedvaner som gjelder og håndheves i samfunnet.⁸² Denne rettstridige handlingen kan enten utøves av den annen part eller en eller flere tredje personer.

---

⁷⁸ Lov av 4. juli 1991 nr. 47

⁷⁹ Brosjyren ”Lover og konvensjoner relatert til tvangsekteskap”, s. 3

⁸⁰ Eckhoff og Smith (1998) s. 535

⁸¹ RG-2002-912 (141-2002)

⁸² Brosjyren ”Lover og konvensjoner relatert til tvangsekteskap”, s. 6

I den nevnte avgjørelsen gikk retten deretter gjennom faktum og vektla momenter som hva presset hadde bestått i, varigheten av presset og hvor sterkt presset var. I denne saken hadde presset allerede startet før puberteten. Vedkommende hadde gjentatt ganger gitt uttrykk for at han ikke ønsket å inngå ekteskap med den foreldrene hadde valgt ut. I tillegg hadde han blitt utsatt for trusler og fysisk vold fra faren. Dette mente retten var sterk og kontinuerlig press som vedkommende ikke hadde klart å motstå. Videre var det grunn til å skape frykt hos vedkommende. Retten fant at vedkommende hadde blitt tvunget til å inngå ekteskapet ved rettstridig atferd.⁸³

Selv om vilkårene er oppfylt blir ekteskapet ugyldig automatisk. En av ektefellene må reise søksmål for å få kjent ekteskapet ugyldig. Adgangen til å reise søksmål bortfaller hvis sak ikke er reist innen seks måneder etter at ektefellen er blitt fri for tvangen. Søksmål kan ikke i noe tilfelle reises senere enn fem år etter ekteskapets inngåelse, jfr. ekteskapsloven § 16 fjerde ledd.

I denne saken hadde vedkommende blitt boende sammen med foreldrene etter ekteskapsinngåelsen, men flyttet ut et år senere. Retten la til grunn at vedkommende først hadde blitt for tvangen etter at han flyttet ut. Dermed var søksmålet anlagt i tide og ekteskapet ble kjent ugyldig.⁸⁴

5.2.2 Straffeloven

Straffeloven § 222 annet ledd ble endret ved endringslov av 4. juli 2003 nr. 76, og luder etter endringen slik:⁸⁵

”For tvangsekteskap straffes den som ved vold, frihetsberøvelse, utilbørlig press eller annen rettsstridig atferd eller ved å true med slik atferd tvinger noen til å inngå ekteskap. Straffen for tvangsekteskap er fengsel inntil 6 år. Medvirkning straffes på samme måte.”

---

⁸³ RG-2002-912 (141-2002) s. 914-915

⁸⁴ Ibid

⁸⁵ Lov av 22.mai 1902 nr. 10

Det var et ønske fra lovgiver side at bestemmelsen skulle favne videre enn bare rettstridige tilfeller. Noen ganger kan presset være så sterkt mot individet at det kan være grunn til å reagere, men samtidig ønsket ikke lovgiver å ramme alle former for press. På bakgrunn av dette er det tatt inn vilkåret ”utilbørlig press”. Begrepet utilbørlig er en rettslig standard som betegner at noe er moralsk kritikkverdig.⁸⁶

Hva som er moralsk kritikkverdig etter straffeloven § 222 annet ledd må avgjøres etter norsk oppfatning. Det følger av Oslo tingsrettsdom av 18. mars 2002, hvor retten uttalte det slik:

”Tvungen må dessuten ha vært rettstridig og etter norsk oppfatning være utilbørlig.”⁸⁷

Saken gjaldt som nevnt ekteskapslovens § 16 tredje ledd, men vurderingen vil være den samme etter straffeloven § 222.

Viktige momenter i forhold til hva som er utilbørlig vil være hva presset består i, varigheten av presset og hvor sterkt presset er, jfr. RG-2002- 912 (141-2002).

Det forholdet at ekteskapet er inngått ved at en av partene har vært utsatt for sterkt press, og dette presset er så utilbørlig at vedkommende opplever å ikke ha et reelt valg, foreligger det straffbar tvang.⁸⁸

Etter rettspraksis er det rettstridig tvang etter straffelovens § 222 også i de tilfellene hvor vedkommende må gifte seg, men kan velge ektefellen slev innenfor visse rammer. Det var forholdet i en sak som ble behandlet ved Drammen tingrett i år.⁸⁹ Saken gjaldt

---

⁸⁶ Jusleksikon (2002), “utilbørlig”

⁸⁷ RG-2002-912 (141-2002) s. 914

⁸⁸ Inst. O. nr. 106 (2002-2003) punkt 3.1, Merknader frå komiteen

⁸⁹ TDRAM-2005-55127

en ung jente som hadde reist til hjemlandet. Hun fikk da beskjed av sin onkel og bror at hun måtte gifte seg, hvis ikke ville hun bli drept, men at hun i en viss grad kunne velge ektefellen selv. Retten legger først til grunn at de truslene som hun har mottatt og denne tvangen hun har blitt utsatt for er rettstridig etter straffelovens § 222. Videre uttaler retten:

”At hun i en viss grad selv kunne velge hvem hun skulle gifte seg med, fjerner ikke elementet at tvang; hun var fratatt et vesentlig og naturlig handlingsalternativ, nemlig *ikke* å gifte seg.”

Retten begrunner dette med formålet til bestemmelsen som nettopp er å beskytte enkelt individets rett til selv å velge om man ønsker å inngå ekteskap eller ikke.⁹⁰

5.2.3 Underholdskravet i utlendingsforskriften

I 2003 ble det foretatt endringer i utlendingsforskriften § 25 fjerde ledd. Etter endringen er det et krav om at den herboende parten skal oppfylle underholdskravet dersom en av partene er under 23 år.

Endringen innebærer at det ikke kan stilles garanti fra en tredjeperson, men at hovedpersonen selv må oppfylle underholdskravet. Videre innebærer endringen at det ikke gjøres unntak fra underholdskravet dersom en av partene er under 23 år. Altså at underholdskravet er absolutt for denne gruppen.

Bakgrunnen for forslaget var at Regjeringen presenterte vår 2002 30 tiltak mot tvangsekteskap i ”Fornytt innsats mot tvangsekteskap 2002”, som var en videreføring av Handlingsplan mot tvangsekteskap fra 1998. Et av de tiltakene, tiltak 5, lød slik:

”Regjeringen vil foreslå endringer i utlendingsforskriftens bestemmelser om krav til underhold ved søknad om familiegjenforening på grunnlag av ekteskap. Det skal særskilt vurderes om det

---

⁹⁰ TDRAM-2005-55127 s. 6

er grunn til å stille strengere krav til underhold enn dagens regelverk åpner for når ektefellene er under 23 år. Forslag til endringer skal foreligge i august 2002.”

Før endringen kom åpnet utlendingsforskriften § 25 tredje ledd for at det kunne gjøres unntak fra underholdskravet når søkeren var ektefelle til norsk borger bosatt i riket. Praksis var den gang veldig liberal, slik at det for ektefelle til norsk borger bosatt i riket som hovedregel ikke ble stilt krav om sikret underhold etter § 25 tredje ledd.

Videre var det i utlendingsforskriften § 25 fjerde ledd blant annet gjort unntak fra underholdskravet for nærmeste familie der herboende var nordisk borger og hadde vært bosatt i riket de siste tre år eller hvor herboende hadde bopsettingstillatelse. For disse kategoriene gjaldt unntaket fra underholdskravet ved tillatelse til ektefelle eller samboer, bare hvis partene hadde vært gift eller samboere i minst tre år.

Bak bestemmelsen ligger det en antagelse om at jo yngre partene er, desto vanskeligere er det å motstå press fra familien. Et arrangert ekteskap kan dermed i realiteten lettere bli et tvangsekteskap når partene er unge. Ved å innskrenke adgangen til familiegjenforening gjennom å stille krav til underhold når minst en av partene er under 23 år, håper myndigheten å redusere ekteskapspresset for den yngste gruppen av de som utsettes for tvangsekteskap.⁹¹

Ungdom under 23 år som er i fulltidsarbeid og som ønsker familiegjenforening vil kunne oppfylle underholdskravet. Studenter som mottar studielån, og i tillegg har en deltidsjobb ved siden av vil også oppfylle underholdskravet. Departementet antar at ungdom som er i en arbeidssituasjon eller i studiesituasjon vil ha større anledning til å motta impulser utenfra og mulighet til å danne nettverk som kan gi støtte til å motstå eventuelt press fra familien til å inngå ekteskap. De som er i arbeid, og har egen inntekt,

---

⁹¹ Høringsbrev av 07.04.2003

vil også i mange tilfeller være økonomiske selvstendige, og derfor lettere kunne motstå press i retning av tvangsekteskap.⁹²

Departementet mener videre at yngre personer vil være mer avhengig av familien, både følelsesmessig og økonomisk slik at det kan være vanskelig å komme seg ut av tvangssituasjonen. Derfor trenger denne gruppen et særlig vern fra myndighetene.⁹³

Mange mente ved innføringen av underholdskravet at tiltaket i realiteten ikke vil få den utvikling som er tiltenkt. Det ble hevdet at det ville medføre at et tvangsekteskap ble utsatt til vedkommende kunne oppfylle underholdskravet. Dessuten ble det hevdet at det ville kunne medføre et press på unge mennesker fra å avstå fra høyere utdanning for i stedet å ta arbeid for å oppfylle underholdskravet. Selv underholdskravet ville være oppfylt ved studielån og deltidsjobb ved siden, vil det ramme kvaliteten på studiene.

Det ble hevdet at istedenfor å hjelpe unge mennesker som blir utsatt for tvangsekteskap ville det gjøre deres tilværelse enda vanskeligere. Det ble også hevdet at det kunne tenkes at herboende blir tatt med til hjemlandet for å bo der sammen med ektefellen til begge parter er over 23 år. Det er uheldig å innføre regler

Videre ble det hevdet at de ville ramme etniske minoritetsungdom som ønsket å inngå frivillig ekteskap, enten det var arrangert eller basert på kjærlighet. Etniske nordmenn som gifter seg med utenlandske borgere, er ofte eldre og dermed ikke er berørt av denne regelen.

Departementet vurderte forslaget i forhold til Norges folkerettslige forpliktelse, der i blant EMK artikkel 8, og konkluderer med at underholdskravet ikke er strid med EMK

---

⁹² Ibid.

⁹³ Ibid.

artikkel 8, fordi man fortsatt kan inngå ekteskap og få innvilget familiegjenforening så lenge underholdskravet er oppfylt.⁹⁴

5.3 Lovforslaget i utkastet til ny utlendingslov

Utvalget foreslår å innføre et forhøyet alderskrav ved familieinnvandring. Det foreslås å heve aldersgrensen fra 18 år til 21 år både ved familiegjenforening i § 49 og ved familieetablering i § 58.

Kravet om 21 år er inntatt i § 49 annet ledd og lyder slik:

”Det er et vilkår for familiegjenforening etter første ledd at begge parter har fylt 21 år, med mindre:

- a) referanseperson har fått oppholdstillatelse i riket etter §§ 38 eller 43 og samlivet var etablert før søkeren ankom Norge, eller
- b) partene har levd i et etablert samliv i Norge mens begge har hatt oppholdstillatelse.”

I § 58 er ikke kravet direkte gjengitt, men det fremgår av § 58 femte ledd at bestemmelsen i § 49 annet ledd gjelder tilsvarende.

Det oppstilles som et vilkår at dersom man skal ha familieinnvandring etter første ledd må begge partene ha fylt 21 år. Det betyr at dersom en herboende gifter seg med noen utenfor EØS området i en alder av 19 eller 20, har de ingen mulighet for å bo sammen i Norge.

Lovutvalget diskuterer hvorvidt det bør være rom for å gjøre unntak fra kravet om at partene er over 21 år. Utvalget konkluderer med at det i familieetableringstilfeller bør alderskravet være generelt og absolutt, mens når det gjelder familiegjenforeningstilfeller

---

⁹⁴ Ibid.

åpner de for å gjøre unntak i to tilfeller. Det ene unntaket gjøres for personer som har fått opphold på bakgrunn av beskyttelse, dersom samlivet besto på det tidspunktet referansepersonen reiste inn til Norge.

Det andre unntaket gjøres for de tilfeller hvor partene tidligere har levd i etablert samliv i Norge. Hva som menes med etablert samliv er uklart. Spørsmålet er hva skal til før man kan si at det foreligger etablert samliv. En naturlig forståelse av begrepet er at partene må bo sammen i en viss tidsperiode. Denne tidsperioden må være av en viss varighet. Det er ikke helt klart hvor den nedre grensen for varighet går, men det må i alle fall kreves noen måneder.

Det er et krav om at begge må ha hatt oppholdstillatelse mens de har utøvd samlivet i Norge. Dette henger sammen med kravet om lovlig opphold. Dersom man ikke hadde dette kravet ville personer som ulovlig bosatte seg i riket påberope seg dette unntaket. Det kan illustreres slik at en person A kommer på besøksvisum til Norge i en alder av 19, men blir boende i landet sammen med sin nye norske kjæreste etter at besøksvisumet har utløpt. Etter at vedkommende har bodd ulovlig i riket i et år reiser vedkommende tilbake til hjemlandet for å søke om familiegjening. Vedkommende kan da ikke påberope seg unntaket fordi vedkommende ikke hadde oppholdstillatelse i den perioden partene levde i et etablert samliv i Norge.

Grunnen til at disse unntakene ikke kommer til anvendelse på familieetableringstilfeller skyldes at i etableringstilfellene vil det ikke foreligge et ”etablert samliv”.

Ordlyden i § 49 første ledd og § 58 første ledd er likelydende. Bestemmelsene sier når hovedpersonen oppfyller statuskravet for familieinnvandring. Det er personer som er norsk eller nordisk borger, utlending med bosettingstillatelse, utlending som har eller får oppholdstillatelse som kan danne grunnlag for bosettingstillatelse og utlending som har fått kollektiv beskyttelse i Norge.

Kravet om 21 år gjelder ikke bare for utlendinger, men også for nordmenn. Det betyr at det ikke gjøres et skille mellom norske og ikke norske borgere. Det er likevel ikke slik at alle utlendinger kan søke om familiegjenforening eller familieetablering. Det kreves at personen har en viss tilknytning til Norge. Det kreves at utlendingen enten har permanent oppholdstillatelse, det vil si at vedkommende har bosettingstillatelse, eller har en tillatelse som kan danne grunnlag for bosettingstillatelse. Bosettingstillatelse gis etter gjeldene rett dersom en person har oppholdt seg i Norge sammenhengende i Norge de siste tre årene med tillatelse uten begrensninger, jfr. utlendingsloven § 12 første ledd jfr. utlendingsforskriften § 43 første ledd. Bosettingstillatelse gis ikke automatisk etter tre år, men det må søkes om det.

På denne måten avgrensen man mot utlendinger med en løsere tilknytning eller de som kommer for en nokså rimelig lang periode, men som får oppholdstillatelse med den forutsetning at de skal reise hjem etter endt periode. Det kan i denne sammenheng nevnes for eksempelvis arbeids- og oppholdstillatelse som gis til au-pair.

5.4 Begrunnelse

Hovedhensynet bak forslaget om å innføre forhøyet alderskrav ved familieinnvandring er først og fremst å motvirke tvangsekteskap.

Utvalget har ved utarbeidelsen til forslag til nye utlendingsloven for det første lagt særlig vekt på å vurdere muligheten for lovgivningsmessige tiltak på utlendingsfeltet som kan bidra til å motvirke at noen blir utsatt for tvang eller alvorlig press i forbindelse med ekteskapsinngåelser. For det andre har utvalget vurdert tiltak som hindrer at ekteskap som er inngått av tvang ikke skal danne grunnlag for oppholdstillatelse i Norge.⁹⁵

---

⁹⁵ NOU 2004: 20 s. 246

Utvalget mener det er en generell mangel ved dagens regelverk at den ikke inneholder uttrykkelig hjemmel for å avslå søknad om oppholdstillatelse dersom det er grunn til å anta at ekteskapet er inngått mot en av partenes vilje. Barne- og familiedepartementet mener at ekteskapet inngått ved tvang er i strid med ordre public-regelen, og dermed ikke gir rett til familieinnvandring.⁹⁶ Utvalget mener dette ikke er nok, og at bør være en uttrykkelig hjemmel i den nye utlendingsloven for å avslå en søknad om oppholdstillatelse dersom det er grunn til å anta at ekteskapet er inngått mot partenes vilje. Dette vil videre ha en signalmessig verdi at tvangsekteskap ikke gir rett til opphold.⁹⁷

Et av tiltakene som utvalget foreslår for å motvirke tvangsekteskap er innføringen av et forhøyet alderskrav ved familieinnvandring. Begrunnelsen for dette tiltaket er at eldre parter har bedre mulighet til å motsette seg press fra familien, både på grunn av personlig modenhet og på grunn av mer selvstendig posisjon i forhold til familien.⁹⁸

I sammenheng med dette tiltaket vises det til EU-direktivet 2003/86 EC, hvor det åpnes for at statene kan ha som vilkår at partene er over 21 år ved familieinnvandring. Foreløpig er det ingen EU-land som har opererer med forhøyet alderskrav, med et unntak og det er Danmark. I Danmark er det et krav om at partene må være over 24 år ved familieinnvandring.⁹⁹

Utvalget ønsker ikke å foreslå den danske modellen på 24 år. Dette mener utvalget vil være for inngripende og det vil ikke kunne få vidtrekkende konsekvenser i forhold til frivillige ekteskap på kryss av landegrensene.¹⁰⁰

---

⁹⁶ Regelen går ut på at det ikke anvendes utenlandske rettsregler som er særlig fremmede eller støtende for vår rettsoppfatning, jfr. Thue (2002) s. 323 – 326.

⁹⁷ NOU 2004: 20 s. 247 - 248.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Ibid.

Motargumentene mot forhøyet alderskrav er at dette vil ramme langt flere enn den tiltenkte gruppen, det vil ramme en god del ekteskap som er inngått frivillig. Andre motargumenter er at unge personer, og særlig jenter vil bli tatt med til hjemlandet og tvangsgiftet, og i tillegg vil de bli nødt til å bo i hjemlandet til alderskravet er oppfylt.¹⁰¹ Dermed vil den gruppen man ønsker å hjelpe bli ekstra lidende på grunn av dette tiltaket.

Etter en avveining av de motstridende interesser, kommer utvalget til at det er grunn til å forhøye alderskravet ved familieinnvandring til 21 år i henhold til EU-direktivet.

Utvalget uttaler det slik:

”Etter en avveining av de ulike hensyn og interesser som gjør seg gjeldende, anser utvalget like fullt at det er grunn til å operere med en høyere aldersgrense enn dagens 18-års grense i forhold til retten til familieetablering. Aldersgrensen bør etter utvalgets vurdering likevel ikke settes høyere enn hva det i henhold til det nye EU-direktivet er gitt rom for i EU-landenes nasjonale lovgivning, dvs. 21 år. En heving av aldersgrensen til 21 år vil innebære en større sannsynlighet for at partene har oppnådd modenhet og selvstendighet i forhold til egen familie som gjør dem bedre rustet til å hevde egne interesser og ønsker også på tvers av familiens vilje.”¹⁰²

Når det gjelder familiegjennforening foreslår utvalget å innføre et tilsvarende alderskrav for å hindre omgåelser og for å motvirke at referansepersonen blir holdt tilbake i hjemlandet, men utvalget åpner for unntak i familiegjennforeningstilfeller hvor partene tidligere har levd i et etablert samliv.

---

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² NOU 2004: 20 s. 247

5.5 Kan staten sette en slik begrensning?

Hvorvidt statene kan sette en slik begrensning til å utøve familieliv innenfor deres territorium må ses i sammenheng med både statenes kontroll med innvandring, jfr, statenes suverenitetsprinsipp, og de rammene som EMK oppstiller.

I del 3 så vi at dersom statene skal foreta inngrep i retten til familieliv uten å krenke konvensjonen må inngrepsvilkårene i artikkel 8 annet ledd være oppfylt. I dette avsnittet skal jeg vurdere forslaget om forhøyet alderskrav opp mot de enkelte inngrepsvilkårene.

5.5.1 Hjemmel i lov

Det sentrale er at inngrepet må ha hjemmel i et rettsgrunnlag som anses som hjemmel for myndighetsinngrep i nasjonal rett, jfr. punkt 3.2.1.¹⁰³

Når det gjelder forslaget om å heve aldersgrense ved familieinnvandring til 21 år, vil det bli regulert i den nye utlendingsloven i §§ 49 og 58, altså i en formell lov. Dersom forslaget går igjennom vil det tilfredsstille kravet til hjemmel i nasjonal lovgivning.

Det er ikke nok at det er hjemmel i nasjonal lovgivning, men rettsgrunnlaget må være tilstrekkelig klart og presist, jfr. Silver-saken.¹⁰⁴

Bestemmelsene i utkastet til ny utlendingslov er noe ulikt utformet, selv om de innholdsmessige er helt like. Selve bestemmelsen fremgår av § 49 annet ledd som gjelder familiejenforening, mens det i § 58 som gjelder familieetableringstilfeller henvises det i femte ledd til § 49 annet ledd.

---

¹⁰³ Sunday Times mot Storbritannia (1979) A 30

¹⁰⁴ Silver m.fl. mot Storbritannia (1983) A 61 punkt 86-88.

§ 49 annet ledd uttrykker det helt klart at det er et krav for familiegjenforening at begge parter har fylt 21 år. Ordlyden er veldig klar og inneholder ingen vage eller uklare begreper. Det sies klart og presist at det er et vilkår for familiegjenforening etter første ledd at partene har fylt 21 år.

Henvisningen i § 58 er også klar og presis i det den henviser til § 49 annet og tredje ledd. Den har konkret henvisning til den bestemmelsen som gjelder og det må sies å oppfylle krav til klarhet og presisjon.

Videre må hjemmelen være tilgjengelig for allmennheten og utformet med en slik presisjon at innskrenkningene i de grunnleggende menneskerettighetene i rimelig utstrekning er forutsigbare.

Forslag om forhøyet alderskrav er inntatt i utkastet til den nye utlendingsloven. Loven vil være lett tilgjengelig for folk flest, contra forskrift eller rundskriv. Det kan være vanskelig for den alminnelige borger å finne frem til riktig bestemmelse i forskriften og/eller blant rundskrivene, mens loven vil være lett tilgjengelig i bokform enten i lovsamlingen eller i særtrykk. I tillegg vil loven være lett tilgjengelig gjennom lovdata på nettet, hvor lovene er tilgjengelig selv uten lovdata abonnement.

Lovteksten er også veldig klar slik at enhver alminnelig borger vil kunne forutberegne sin rettstilstand.

Dermed kan vi konkludere med at forslaget om forhøyet alderskrav har hjemmel i lov etter EMK artikkel 8 annet ledd.

5.5.2 Legitimt formål

Bakgrunnen for forslaget om å heve aldersgrensen er begrunnet i at myndighetene ønsker å beskytte en gruppe som blir utsatt for kriminelle handlinger av sine egne nærmeste. Ved å innføre aldersgrense vil man forebygge den type kriminalitet. Et av de legitime formålene som er nevnt i EMK artikkel 8 annet ledd er å forebygge kriminalitet, jfr. punkt 3.2.2. Dermed er vilkåret om at inngrepet må beskytte et av de nevnte legitime formålene er oppfylt.

Det er i det norske samfunnets interesse at man ikke tillater innreise til de personer som bygger sin rett på et lovstridig grunnlag etter norsk rett og krenker rettighetene til en person som er bosatt her i riket.

5.5.3 Nødvendig i et demokratisk samfunn

Det tredje vilkåret er at inngrepet må være nødvendig i et demokratisk samfunn, jfr. punkt 3.2.3. Dette vilkåret reiser en del problemstillinger som skal drøftes her.

Nødvendighetskravet har blitt tolket av EMD i den retning at det må foreligge et tvingende samfunnsmessig behov og det må være proporsjonal med det legitime formålet som skal ivaretas. I tillegg må begrunnelsen som staten gir være relevant og tilstrekkelig, jfr. Silver-saken.¹⁰⁵

Tvangsekteskap er en ny type kriminalitet som er et utbredt problem for unge mennesker med etnisk minoritetsbakgrunn. Hvor mange som faktisk utsettes for tvangsekteskap er det ingen som vet, men det antas at statistikken bare viser toppen av isfjellet. De aller fleste tvangsekteskapene forekommer mellom en norsk borger eller en som er lovlig bosatt i Norge og en person fra den tredje verden. Det er i samfunnets interesse å beskytte både sine egne borgere og andre som har lovlig opphold i riket mot

---

¹⁰⁵ Silver m.fl. mot England (1983) A 61

denne type kriminalitet. Derfor er det et tvingende samfunnsmessig behov at det settes i gang tiltak som skal bekjempe denne kriminaliteten.

Selv om det foreligger et tvingende samfunnsmessig behov må det foretas en forholdsmessighetsvurdering av de virkemidlene som brukes i forhold til formålet, jfr. proporsjonalitetsprinsippet (se punkt 3.2.5).

Kravene til varetakelse av familielivet vil variere etter hvor alvorlig inngrep det er tale om, og hvor tungtveiende samfunnsinteresser inngrepet skal ivareta.

Inngrepet rammer personer som inngår ekteskap med en person fra et visumpliktigland og hvor en av partene er under 21 år. Det må understrekes at retten til å utøve familielivet tilkommer enhver uavhengig av alder og nasjonalitet. Inngrepet vil ramme både norske borgere og andre som er bosatt her i riket. Det vil innebære at en god del mennesker vil bli avskåret fra å utøve familielivet i Norge, og i realiteten vil dette sette skranker for den enkeltes rett til å inngå ekteskap. Det betyr at inngrepet griper dypt inn i individets private rettssfære, og dermed er et alvorlig inngrep.

Selv om retten til familieliv tilkommer uavhengig av alder, vil det være et moment at inngrepet er tidsbegrenset til partene fyller 21 år. Dermed vil man begrense de utilsiktede virkningene av inngrepet, samtidig som inngrepet blir mindre alvorlig enn hvis det var et absolutt forbud mot familieinnvandring eller dersom alderskravet hadde vært høyere. Det betyr at inngrepet er i seg selv alvorlig, men mindre alvorlig fordi det er tidsbegrenset, og tillegg fordi det gjøres unntak i noen av de tilfellene hvor familielivet er etablert.

På den annen side er formålet med inngrepet å beskytte enkelt individene mot overgrep i form av tvangsekteskap. Denne gruppen blir ansett for å være særlig svak i forhold til deres unge alder og fordi de utsettes for overgrep fra sine nærmeste. Dette forslaget er ment som et forebyggende tiltak. Det vil ikke avverge tvangsekteskap i alle

sammenhenger, men man vil i alle fall hjelpe de yngste i den utsatte gruppen. Virkemiddelet vil ramme langt flere enn den tiltenkte gruppen, men tvangsekteskap er en alvorlig kriminell handling som må bekjempes. Det betyr at inngrepet skal ivareta en tungtveiende samfunnsinteresse.

EU landene har vurdert forhøyet alderskrav ved familieinnvandring og har i direktiv 2003/86 EF¹⁰⁶ av 22.09.2003 åpnet for at statene kan operere med et vilkår at partene er over 21 år, både ved familieetablerings- og familiegjenforeningssituasjoner. Direktivet gjelder bare hvor både søker og herboende er tredjelandsborger utenfor EØS området.

Dette må ses i lys av det som sagt i punkt 3.2.3 om at EMK er et "living instrument" og skal tolkes i lys av "the present day-condition".¹⁰⁷ Det avgjørende vil langt på vei være hva EMD på gitt tidspunkt finner samfunnsmessig og menneskerettslig sett rimelig og hensiktsmessig, i lys av rettsutviklingen og samfunnsutviklingen for øvrig.

Når en internasjonal samarbeidsorganisasjon av en så stor størrelse som EU har åpnet for et slikt vilkår tyder det på at samfunnsutviklingen i Europa går i retning av at man mener det bør være rom i nasjonal rett til å regulere med alderskrav ved familieinnvandring, dersom det er behov for det.

Det nevnte direktivet omhandler tredjelandsborgere. Det må bemerkes at vernet etter EMK artikkel 8 vil variere ettersom hvilken tilknytning herboende har til Norge. Det vises i denne sammenhengen til Gul-saken hvor mindretallet uttalte at søkeren hadde en tillatelse av midlertidig karakter, og dermed lavere rettslig status enn en permanent tillatelse.

---

¹⁰⁶ Direktivet er ikke bindende for Norge, men fra et harmoniseringsperspektiv og i forhold til de mekanismer på migrasjonsfeltet som innvirker på migrasjonsutviklingen, er direktivet likevel av betydning.

¹⁰⁷ Tyrer mot Storbritannia (1978) A 26 punkt 33

Den foreslåtte 21års regelen vil også gjelde for nordmenn. De må ha et sterkere vern enn ikke norske borgere, jfr. Gul-saken, men selv ikke norsk statsborgerskap gir automatisk eller ubegrenset rett til familieinnvandring. EMD har utviklet en lære om at EMK artikkel 8 ikke gir rett til familieinnvandring hvis det med rimelighet kan kreves at familielivet alternativt kan utøves i et annet land, typisk i hjemlandet til en av kjernefamiliens voksne medlemmer.

Det er ingen universell rett til familieinnvandring, og enda mindre en ubetinget rett til å innvandre til et annet land. I Abdulaziz-saken, Gul-saken og Ahmut-saken tok EMD standpunkt til konkrete saker. Det vi står overfor er en generell begrensning. Det medfører at EMD avgjørelsene vil ha en noe begrenset overføringsverdi i forhold til denne problemstillingen. Likevel kan vi på bakgrunn av EMD avgjørelsene trekke den slutning at hvorvidt ektefellene kan utøve familielivet før fylte 21 år må vurderes på bakgrunn av om partene kan utøve familielivet i et annet land, det vil være naturlig at det utøves i den andre ektefellens hjemland. Dersom det er mulig vil 21års regel ikke medføre noe brudd på EMK artikkel 8.

I forholdsmessighetsvurderingen må det legges vekt på om ekteskapet er godt etablert eller om det nyetablert. Nyetablerte familier nyter mindre vern enn etablerte familier, jfr Abdulaziz-saken hvor det ble uttalt:

”The Court observes that the present proceeding do not relate to immigrants who already had a family which they left behind in another country until they had achieved settled status in the United Kingdom. It was only after becoming settled in the United Kingdom, as single persons that the applicants contracted marriages.”¹⁰⁸

I den grad det er etablerte familier og partene har levd i et etablert famililiv her i Norge vil det kunne gjøres unntak fra 21års kravet. Det betyr at ektefeller som har levd i et etablert familieliv i hjemlandet, eller i et annet land ikke har samme vern etter den foreslåtte regelen. Problemstillingen blir om det er forholdsmessighet mellom formålet

---

¹⁰⁸ Abdulaziz, Cabales og Balkandali mot Storbritannia (1985) A 94 punkt 68

og inngrepet hvor familielivet er etablert. Det innebærer at det må være veldig tunge samfunnsinteresser som må beskyttes på bekostning av individets etablerte familieliv dersom inngrepet skal være forholdsmessig.

På den annen side vil hele beskyttelsen mot tvangsekteskap i form av 21års kravet forsvinne, dersom man tillot unntak i de tilfellene det var etablert familieliv i et annet land, jfr. utvalgets begrunnelse. Formålet bak den foreslåtte regelen er å bekjempe tvangsekteskap som er en kriminell handling. Dette er en tungtveiende samfunnsinteresse. 21års regelen er et tidsbegrenset inngrep, og et inngrep som bare ikke tillater partene å utøve familielivet i Norge. Samfunnsinteressen som beskyttes er så tungtveiende at det ikke kan tillates unntak utover i de tilfellene som det allerede er foreslått å gjøre unntak for. Dermed er det ikke inngrepet uforholdsmessig i forhold til familieliv som var etablert i hjemlandet eller i et annet land.

Alle momentene tatt i betraktning er heving av aldersgrensen ved familieinnvandring forholdsmessig i forhold til formålet om å bekjempe tvangsekteskap. Dermed er inngrepet nødvendig i et demokratisk samfunn.

5.6 Konklusjon

Dersom kravet om 21 år ved familieinnvandring blir vedtatt vil regelen oppfylle vilkårene som EMK artikkel 8 oppstiller for at inngrepet i retten til familieliv skal godtas. Dermed blir konklusjonen at Norge kan sette en begrensning i form av 21års krav ved familieinnvandring.

6 Medfører forhøyet alderskrav diskriminering?

6.1 Innledning

Utlendingsloven kan ikke regulere ekteskapsalder, jfr. ekteskapsloven § 1, men utlendingsloven kan sette vilkår for familieinnvandring.

Bestemmelsen om forhøyet alderskrav vil i utgangspunktet ramme både norske og utenlandske statsborgere som inngår ekteskap med personer fra visumspliktige land, men vi vet at en god del personer med minoritetsbakgrunn gifter seg i ung alder enten det er frivillig eller ved tvang av frivillighet og det er denne gruppen som faktisk vil bli rammet av bestemmelsen. Det fremgår også av NOUen. Dermed har vi en type forskjellesbehandling mellom etniske nordmenn og personer med etnisk bakgrunn. Spørsmålet er om dette er diskriminering i henhold til EMK artikkel 14.

6.2 EMK artikkel 14

EMK artikkel 14 inneholder et forbud mot diskriminering. Diskriminering betyr at noen blir forskjellsbehandlet ved at noen stilles bedre eller dårligere enn andre, uten at det er noe saklig grunn til denne forskjellsbehandlingen.¹⁰⁹

I norsk oversettelse lyder artikkel 14 slik:

”Utøvelsen av de rettigheter og friheter som er fastlagt i denne konvensjonen skal bli sikret uten diskriminering på noe grunnlag slik som kjønn, rase, farge, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, tilknytning til en nasjonalminoritet, eiendom, fødsel eller annen status.”

Diskrimineringsgrunnlagene etter artikkel 14 er kjønn, rase, farge, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, tilknytning til en nasjonalminoritet, eiendom, fødsel eller annen status.

---

¹⁰⁹ Aall og Larsen (1988) s. 1 og NOU 2002: 12 s. 98 - 100

Etnisitet vil kunne omfattes av flere av de nevnte grunnlagene, blant annet av rase, hudfarge, religion og nasjonal opprinnelse. Vernet etter artikkelen er generelt og ikke begrenset til de kategorier som er uttrykkelig nevnt. Oppregningen i artikkel 14 er ikke uttømmende. Rettigheter og friheter etter konvensjonen skal sikres uten diskriminering på ethvert grunnlag.¹¹⁰

Artikkel 14 supplerer de materielle rettighetsbestemmelsene i konvensjonen. Bestemmelsen står både på egne ben, samtidig som den ikke gjør det. Det betyr at selv om vurderingen etter artikkel 14 foretas selvstendig, så er det ikke slik at artikkel 14 er generell. Den knytter seg til de rettighetene som fremgår av EMK.¹¹¹ Først må man konstatere at forholdet faller inn under en av konvensjonens rettigheter, hvis så er tilfelle kan man vurdere om det foreligger diskriminering etter artikkel 14.

Det er ikke nødvendig at de materielle rettighetene er krenket for at artikkel 14 skal komme til anvendelse, men bestemmelsen kan ikke anvendes med mindre de faktiske forhold faller innenfor virkeområdet for en eller flere av de materielle rettighetene.¹¹² Dette resonnementet ble lagt til grunn i prejudikat avgjørelsen i Belgian Linguistic Case, hvor saken gjaldt forskjellsbehandling mellom flamsk og fransk i undervisningen. Domstolen uttalte:

”Thus, persons subject to the jurisdiction of a Contracting State cannot draw from Article 2 of the protocol the right to obtain from the public authorities the creation of a particular kind of educational establishment; nevertheless, a State which had set up such an establishment could not, in laying down entrance requirements, take discriminatory measures within the meaning of Article 14.”¹¹³

---

¹¹⁰ NOU 2002: 12 s. 97 - 98

¹¹¹ NOU 2002: 12 s. 98 - 100

¹¹² Møse (2002) s. 96 - 98

¹¹³ Prejudikat: Belgian Linguistic Case mot Belgia (1967) A 6 punkt 9 annet avsnitt.

Artikkel 14 er en bestemmelse som kan være vanskelig å tolke. Selv om det er enighet om at diskriminering skal bekjempes, er det ikke alltid like klart hva som menes med diskriminering, og i tillegg er det i konkrete situasjoner vanskelig å klarlegge om de reelle motivene bak handlingen er av den karakter at man med sikkerhet kan si at det er diskriminering.¹¹⁴

6.3 Diskriminering

6.3.1 Diskriminering på grunnlag av etnisitet

Artikkel 14 rammer ikke enhver forskjellsbehandling, men usaklig forskjellsbehandling av likeartede eller sammenlignbare situasjoner.

EMD har utviklet en metode for å trekke grensen mellom saklig og usaklig forskjellsbehandling. Domstolen stiller følgende spørsmål: Faller sakens faktum innenfor en av rettighetene? Dersom den gjør det blir neste spørsmål om det foreligger forskjellsbehandling. Det stilles da spørsmål om personer som sammenliknes er i like situasjoner, og hadde forskjellsbehandlingen en objektiv og rimelig begrunnelse. Dette fremgår klart av Belgian Linguistic Case hvor Domstolen uttalte:

”It is important, then, to look for the criteria which enable a determination to be made as to whether or not a given difference in treatment, concerning of course the exercise of one of the rights and freedoms set forth, contravenes Article 14. On this question the Court, following the principles which may be extracted from the legal practice of a large number of democratic States, holds that the principle of equality of treatment is violated if the distinction has no objective and reasonable justification. The exercise of such a justification must be assessed in relation to the aim and effects of the measure under consideration, regard being had to the principles which normally prevail in democratic societies.”¹¹⁵

---

¹¹⁴ Danelius (2002) s. 359

¹¹⁵ Belgian Linguistic Case mot Belgia (1967) A 6, punkt 10 annet avsnitt.

Domstolen sier med andre ord at forskjellsbehandlingen må ha en objektiv og fornuftig begrunnelse, og det må foreligge et legitimt formål.

Dette utgangspunktet har i senere praksis blitt gjentatt flere ganger. Deriblant Abdulaziz-saken hvor det ytterligere presiseres at formålet med forskjellebehandlingen er en vesentlig faktor ved tolkningen av om forskjellsbehandlingen er saklig.

I Abdulaziz saken ble myndighetenes nektelse av ektefellenes innreise ikke ansett som brudd på retten til respekt for familielivet etter artikkel 8. Imidlertid var artikkel 8 krenket sammenholdt med artikkel 14. Reglene om opphold på grunnlag av ekteskap gjorde det lettere for menn enn kvinner å få oppholdstillatelse. Formålet med reglene var å beskytte det britiske arbeidsmarkedet, men forskjellsbehandlingen hadde ikke tilstrekkelig begrunnelse.¹¹⁶

Det ble videre i Abdulaziz-saken påstått at det forelå forskjellsbehandling på grunnlag av rase. Klagerne hevdet at vilkår som ektefeller eller parter som ønsker å inngå ekteskap møter fungerer til ulempe for individer fra det Indiske sub- kontinentet, hvor praksis med arrangerte ekteskap er vanlig. EMD uttaler:

”In the court’s view, however, such a requirement cannot be taken as an indication of racial discrimination: its main purpose was to prevent evasion of the rules by means of bogus marriages or engagements.”¹¹⁷

Denne uttalelsen sier at det formålet med bestemmelsen skal tillegges vekt. Formålet og begrunnelsen med å forhøye alderskravet ved familieinnvandring, jfr. utkast til ny utlendingslov, er å motvirke at unge mennesker presses til å inngå ekteskap mot sin vilje. Bestemmelsens hovedformål er å beskytte individer som kan eller vil bli utsatt for tvangsekteskap.

---

¹¹⁶ Abdulaziz, Cabales og Balkandali mot UK (1995) A94, jfr. Møse (2002) s 425

¹¹⁷ Abdulaziz, Cabales og Balkandali mot UK (1995) A94, punkt 85 (b)

Dermed kan vi konkludere at forskjellsbehandlingen er i utgangspunkt iverksatt for å forfølge et legitimt formål, nemlig å beskytte enkelt individer mot overgrep fra familien og/eller slekten.

Det er videre et krav at det er forholdsmessighet mellom de midler som benyttes og det formålet som skal realiseres dersom forskjellsbehandlingen skal være saklig. Dersom dette ikke er tilfelle, vil det foreligge brudd på konvensjonen. Det ble uttalt i den belgiske *Linguistic*-saken:

”A difference of treatment in the exercise of a right laid down in the Convention must not only pursue a legitimate aim: Article 14 is likewise violated when it is clearly established that there is no reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be realized.”¹¹⁸

Vi konkluderte i punkt 5.5.3 at det er forholdsmessighet mellom heving av aldersgrensen ved familieinnvandring i forhold til formålet som er å bekjempe tvangsekteskap. Denne konklusjonen legges også til grunn her. Det innebærer at 21års regelen ikke medfører usaklig forskjellsbehandling på grunnlag av etnisitet.

6.3.2 Indirekte diskriminering på grunnlag av etnisitet

Selv om et forhold ikke er diskriminerende i seg selv, kan det være indirekte diskriminerende. Med indirekte diskriminering forstås at forholdet i seg selv ikke er diskriminerende, men det faktiske resultatet eller virkningen av forholdet kan føre til diskriminering.

---

¹¹⁸ Belgian Linguistic Case mot Belgia (1967) A 6 punkt 10 annet avsnitt.

Bestemmelsene som regulerer 21års kravet er utformet nøytralt og det stilles et generelt krav om 21 år ved familieinnvandring som er ment å gjelde for alle. Det vil si at når man leser bestemmelsen isolert kan man ikke se noe som helst spor av diskriminering. Den likebehandler alle.

Selv om bestemmelsen i utgangspunktet er nøytral vil den i realiteten ramme personer med minoritets bakgrunn. Det henger sammen med ekteskapsinngåelses mønstre. Det er vanlig i Asia og Afrika at man gifter seg i ung alder. I Norge har utviklingen gått i retning av at man venter med å inngå ekteskap før man er godt voksen.

Videre er det slik at etniske nordmenn i all hovedsak inngår ekteskap med andre etniske nordmenn,¹¹⁹ mens personer med minoritetsbakgrunn i all hovedsak inngår ekteskap med samme landbakgrunn som dem selv eller foreldrene. I 2002 besto 88 prosent av bestående ekteskap mellom to etniske nordmenn.¹²⁰

Første generasjons innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn har i all hovedsak ektefelle med samme landbakgrunn som seg selv. Dette gjelder uavhengig av kort eller lang botid i Norge. Personer fra Vietnam, Somalia, Pakistan, Bosnia-Hercegovina, Irak og Sri Lanka har nesten uten unntak ektefelle med samme landbakgrunn som seg selv.¹²¹

Når det gjelder etterkommere av ikke-vestlige innvandrere er denne gruppen veldig ung.¹²² Derfor er det et fåtall av dem som har inngått ekteskap, av de som har inngått ekteskap viser det seg av fire av fem fant ekteskapspartner i opprinnelseslandet.¹²³

Det betyr at det er først og fremst innvandrere og etterkommerne som vil bli rammet av denne bestemmelsen. Slik det fremgår av statistikken er det faktisk denne gruppen som

---

¹¹⁹ Personer med to norskfødte foreldre.

¹²⁰ St.meld. nr.49 (2003-2004) s. 67.

¹²¹ St.meld. nr.49 (2003-2004) s. 67 og 172.

¹²² Personer som er født i Norge av to utenlandskfødte foreldre.

¹²³ St.meld. nr.49 (2003-2004) s. 67 og 171.

gifter med personer fra visumpliktige land. Bestemmelsens virkning i virkeligheten vil være at personer med etnisk opprinnelse i visumpliktige land vil i en periode ikke ha rett til å utøve familielivet og dermed ikke vil kunne stifte familie slik de selv ønsker, mens personer som er etniske norske i liten grad vil bli rammet av bestemmelsen ut ifra deres ekteskapsmønster.

Det er ikke slik at etniske nordmenn ikke inngår ekteskap med personer fra visumpliktige land. Tallene fra 1990 til 2004 viser nettopp at det skjer en utvikling i retning av at flere etniske nordmenn gifter seg med personer fra disse landene. Det er først og fremst menn som gifter seg med utenlandske kvinner, hovedsakelig fra land som Russland, Thailand, Filippinene, Polen og Baltikum.¹²⁴ Det kan hevdes at de også vil bli rammet av det foreslåtte 21års kravet. Det er slik at de aller fleste nordmenn inngår ekteskap i en høyere alder enn personer med minoritetsbakgrunn. Dermed vil ikke alderskravet være en hindre for denne gruppen, men 21års kravet gjelder begge parter.

Det er ingen tvil om at ethvert individ bør beskyttes mot overgrep. Det kan oppfattes slik at majoriteten ønsker å påtvinge minoriteten sine ekteskapsmønster ved at man ønsker senere ekteskapsinngåelse som er en naturlig konsekvens av den foreslåtte bestemmelsen. Utvalget viser liten eller ingen respekt for andre kulturer og tradisjoner ved å sette en slik aldersgrense.

Den foreslåtte bestemmelsen vil medføre at etniske minoriteter i praksis vil bli indirekte diskriminert. Dermed er forhøyet alderskrav ved familieinnvandring i strid med våre folkerettslige forpliktelser etter EMK artikkel 8 jfr. artikkel 14.

---

¹²⁴ St.meld. nr.49 (2003-2004) s. 67, 172 og 173.

6.3.3 Diskriminering på grunnlag av nasjonalitet

En annen problemstilling som reiser seg i forhold til forhøyet alderskrav er om bestemmelsen medfører diskriminering på grunnlag av nasjonalitet. Det er slik at bestemmelsen vil i all hovedsak ramme de personer som inngår ekteskap med personer fra visumpliktige land. Det betyr at det ikke er slik alderskrav for EØS/EFTA borgere.

Denne problemstillingen ble behandlet i 1991 i saken *Moustaquim mot Belgia*.¹²⁵ Saken gjaldt en person med minoritetsbakgrunn som var blitt utvist av Belgia på grunn av straffbare handlinger. Utvisningen utgjorde etter domstolens mening et uforholdsmessig inngrep som ikke var nødvendig i et demokratisk samfunn, og konstaterte brudd på EMK artikkel 8.

Klager påstod at han var utsatt for diskriminering på grunnlag av nasjonalitet, fordi han ble behandlet annerledes enn individer fra EF-landene. Domstolen uttalte:

”As for the preferential treatment given to the nationals of the other member States of the Communities, there is objective and reasonable justification for it, as Belgium belongs, together with those States, to a special legal order.”¹²⁶

Det ble ikke konstatert brudd på artikkel 8 jfr. artikkel 14. Selv om artikkel 14 i prinsippet forbyr diskriminerende forskjellsbehandling på grunn av nasjonalitet, er ulik behandling av individer på grunnlag av et større internasjonalt samarbeid ikke å anse som diskriminerende.

Det er grunn til å tro at den samme vurderingen vil legges til grunn spørsmål om diskriminerende forskjellsbehandling ved familiegjening med borger av visumpliktig land og EØS/EFTA borger. Avgjørelsen taler rimelig klart for at forslag

---

¹²⁵ *Moustaquim mot Belgia* (1991) A 193

¹²⁶ *Moustaquim mot Belgia* (1991) A 193, punkt 49

om forhøyet alderskrav ved familiegjennforening ikke er i strid med Norges folkerettslige forpliktelsen i henhold til EMK.

6.4 Konklusjon

Etter EMD praksis skal formålet til bestemmelsen tillegges vekt ved vurdering om bestemmelsen er diskriminerende etter EMK artikkel 14. Bakgrunnen for forslaget om forhøyet alderskrav er at myndighetene ønsker å beskytte unge mennesker som presses til å inngå ekteskap mot sin vilje. Det er ingen tvil om at dersom lovforslaget går igjennom vil den ramme langt flere enn den tiltenkte gruppen.

Intensjonen bak forslaget er god, men virkemiddelet er uheldig da bestemmelsen i praksis vil medføre at det i all hovedsak være etniske minoriteter som hindres fra å utøve familielivet og dermed vil forslaget være indirekte diskriminerende, og i strid med våre folkerettslige forpliktelser etter EMK artikkel 8 jfr. artikkel 14.

Ulik behandling av individer på bakgrunn av deres nasjonalitet er det ikke diskriminerende når dette skjer på grunnlag av større internasjonalt samarbeid. Et slikt internasjonalt samarbeid er EØS samarbeid. Dermed medfører ikke kravet om forhøyet alder ved familiegjennforening med borgere av visumpliktige land diskriminering

7 Avsluttende bemerkninger

Innvandrere utgjorde i 2004 ca 350 000 personer, hvor av ca. 60 000 er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.¹²⁷ Det er denne gruppen som i hovedsak vil bli rammet av 21 års regelen. Denne gruppen er fremdeles ung og det er få av disse som har giftet seg.

---

¹²⁷ St.meld. nr. 49 (2003-2004) s. 136

Det er derfor usikkert hvordan ekteskapsmønstre i denne gruppen vil utvikle seg.¹²⁸ Derfor er det usikkert om det i det hele tatt er behov for 21års regelen for å bekjempe tvangsekteskap.

Innvandring har en side mot integrering. Det ble nevnt innledningsvis i del fire at den største gruppen av varig innvandring til Norge i de senere årene er familieinnvandring. Det har vært hevdet av en noen aktører på integreringsfeltet at ekteskap mellom herboende og en person fra opprinnelseslandet hindrer både innvandrerne og etterkommernes integrering i Norge. Aldersgrensen er begrunnet med å motvirke tvangsekteskap blant unge personer med minoritetsbakgrunn, men det kan mistenkes at motivet for alderskravet er å begrense innvandringen. Det er uheldig at man begrunner tiltak med noe annet enn det som er det opprinnelige motivet.

Dersom 21års regelen innføres kan det medføre at etniske minoritetsungdom vil føle at de ikke har samme muligheter som andre, og dermed vil føle seg ekskludert av storsamfunnet. Det kan skape "vi" og "de" grupper, avhengig av om man tilhører minoritetsbefolkningen eller majoritetsbefolkningen. Bakgrunnen for opptøyene i Paris i november var nettopp at minoritetsbefolkningen ikke følte seg inkludert i storsamfunnet. Dersom det settes i gang tiltak som 21års regelen og andre slike tiltak som medfører at personer med minoritetsbakgrunn føler seg ekskludert i forskjellige samfunnsarenaer kan Norge få en utvikling som likner Frankrikes.

Om tvangsekteskap kan bekjempes ved lovregulering i det hele tatt er usikkert. Kjernen i hele tvangsekteskap problematikken ligger i holdninger hos enkelt individer eller i grupper tilhørende bestemte kulturer. Holdninger hos mennesker forvinner ikke ved en eller flere lovreguleringer. Holdninger må bearbeides over tid. Det betyr ikke at vi skal sitte å sidebenken å se på mens individene i vårt samfunn blir utsatt for overgrep. Vi må ha et klart standpunkt til den type holdninger, og vi må forby dem ved lov, men samtidig må vi drive holdningsskapende arbeid. Resultatene av dette arbeidet vil ikke

---

¹²⁸ St.meld. nr. 49 (2003-2004) s. 171

kunne ses over en kort periode, men i det lange løpet er det etter mitt syn den eneste måten å avskaffe tvangsekteskap på.

I disse dager arbeides det i departementet å ferdigstille Ot.prp. som skal behandles i mars. Hva departementet vil foreslå vedrørende 21 års kravet er usikkert. I forbindelse med valgkampen arrangerte Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (KIM) konferansen ”Minoritetenes stemme i valgkampen 2005”, hvor alle de politiske partiene var representert. Alle de politiske partiene med unntak av Fremskrittspartiet uttalte at de ikke ville støtte et forslag om forhøyet alderskrav ved familieinnvandring. Det må understrekes at det ble uttalt under selve valgkampen, hvor det sentrale er å vinne stemmer. Om politikerne faktisk holder løfter etter valgkampen er ikke alltid like sikkert.

8 Kilder

8.1 Litteraturliste

Aall og Larsen (1988): Aall, Jørgen og Terje Einarsen. *Legitimasjonsplikten etter fremmedloven og forholdet til forskjellige diskrimineringsforbud*. I: Tidsskrift for rettsvitenskap. 1988, s. 1-28

BFD. (2002). Brosjyren: *Lover og konvensjoner relatert til tvangsekteskap*. Barne- og familiedepartementet. [Sitert 15.10.2005].

Tilgang: <http://www.dep.no/filarkiv/187264/Q-1027.pdf>

Boe (1999): Boe, Erik. *Innføring i juss*. 1. utg. Oslo, 1996

Bredal (1999): Bredal, Anja. Arrangerte ekteskap og tvangsekteskap i Norden. Nordisk ministerråd rapport. Oslo, 1999.

Bunæs m.fl. (2004): Bunæs, Runa [et al.] *Utlendingsrett*. 1. utg. Oslo, 2004.

Danelius (2002): Danelius, Hans. *Mensklige rettigheter i europeisk praxis*. 2. utg. Stockholm, 2002.

Eckhoff og Helgesen (2000): Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*. 5. utg. ved Jan Helgesen. Oslo, 2000.

Eckhoff og Smith (1997): Eckhoff, Torstein. *Forvaltningsrett*. 6. utg. ved Eivind Smith. Oslo, 1997.

Jusleksikon (2002): Gisle, Jon [et al.] 2. utg. Drammen, 2002.

Møse (2002): Møse, Erik. *Menneskerettigheter*. 1. utg. Oslo, 2002.

Opsahl (1996): Opsahl, Torkel. *Internasjonale menneskerettigheter. En innføring*. 2. utg. Oslo, 1996.

Ruud og Ulfstein (1998): Ruud, Morten. *Innføring i folkerett*. Morten Ruud, Geir Ulfstein. 1. utg. Oslo, 1998.

Ruud m.fl. (1998): Ruud, Morten. *Utvalgte emner i folkerett*. Morten Ruud, Geir Ulfstein og Ole Kristian Fauchald. 1. utg. Oslo, 1997.

Thue (2002): Thue, Helge. *Internasjonal privatrett*. 1. utg. Oslo, 2002.

Thorud (1998): Thorud, Espen. *Innvandrerhistorikk* i Turid Heiberg (red.): *Innvandringspolitikk og utlendingslov*. Oslo, 1998.

8.2 Lover og forskrifter

Ekteskapsloven: Lov om ekteskap av 4.juli 1991 nr.47

Menneskerettsloven: Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett av 21. mai 1999 nr. 30

Straffeloven: Almindelig borgerlig straffelov av 22. mai 1902 nr. 10

Utlendingsloven: Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her i riket av 24. juni 1988 nr. 64.

Utlendingsforskriften: Forskrift om utlendingers adgang til riket og deres opphold her av 21. desember 1990 nr. 1028.

8.3 Rundskriv

Rundskriv UDI 2002-094 OPA

Rundskriv UDI 03-06 OPA

Rundskriv UDI 2003-015 OPA

8.4 Konvensjoner

The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (EMK), Roma, 4th November 1950.

(Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen)

Vienna Convention on the Law of Treaties, Vienna, 23rd May 1969.

(Wien-konvensjonen)

Convention relating to the status of refugees, Geneva, 28th July 1951.

(Flyktningskonvensjonen)

8.5 Rettspraksis

8.5.1 Høyesterettsavgjørelser

Rt. 1994 s. 610 ”Bølgepappkjennelsen”

Rt. 2000 s. 996 ”Tilleggsskattdommen

Rt. 2001 s. 1006 ”KRL-dommem”

Rt.2002 s.557

8.5.2 Underrettspraksis

RG-2002-912 (141-2002)

TDRAM-2005-55127

8.5.3 Europeiske menneskerettighetsdomstol

Abdulaziz, Cabales og Balkandali mot Storbritannia (1985) A 94

Ahmut mot Nederland (1996) RJD

Artico mot Italia (1980) A 37

Belgian Linguistic case mot Belgia (1968) A 6

Dudgeon mot Storbritannia (1981) A 45

Gul mot Sveits (1996) RJD

Marckx mot Belgia (1979) A 31

Moustaquim mot Belgia (1991) A 193

Silver m.fl. mot Storbritannia (1983) A 61

Sunday Times mot Storbritannia (1979) A 30

Tyrer mot Storbritannia (1978) A 26

8.6 Forarbeider til lov og forskrift

Høringsbrev fra Kommunal- og regionaldepartementet av 07.04.2003; Forslag til endringer i utlendingsforskriften §§ 25 annet, tredje og fjerde ledd og 19 femte ledd

Inst.O.nr.106 (2002-2003). Innstilling frå justiskomiteen om lov om endringar i streffelova mv. (styrka innsats mot tvangsekteskap mv.)

NOU 2002: 12 Rettslig vern mot etnisk diskriminering

NOU 2004: 20 Ny utlendingslov

Ot.prp. nr. 46 (1986-87) om lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven).

8.7 Stortingsdokumenter

St.meld nr.49 (2003-2004), Mangfold gjennom inkludering og deltakelse. Ansvar og frihet.

8.8 Direktiv

Direktiv 2003/86/EF av 22. september 2003 om rett til familiegjenforening.

